

KONCEPCE PÉČE O NEMATERIÁLNÍ KULTURNÍ DĚDICTVÍ STŘEDOČESKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2026-2030

Středočeský kraj

NEMATERIÁLNÍ
KULTURNÍ
DĚDICTVÍ

Regionální odborné pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu
Středočeského kraje
Hornické muzeum Příbram, p. o.
Třemošenská 293,
261 01 Příbram VI – Březové Hory

2026

Zadavatel:

Středočeský kraj
Odbor kultury a památkové péče
Zborovská 11
150 00 Praha 5

Zpracovatel:

Hornické muzeum Příbram
Třemošenská 293
261 01 Příbram VI – Březové Hory
PaedDr. Josef Velfl (ředitel, Hornické muzeum Příbram)

Realizační tým:

Mgr. Bc. Terezie Řánková, Ph.D. (etnologka, Regionální pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu Středočeského kraje)
Mgr. Klára Prajac (etnologka, Regionální pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu Středočeského kraje)

Odborná konzultace:

PaedDr. Josef Velfl (ředitel, Hornické muzeum Příbram)
Mgr. Klára Posekaná (etnologka, vedoucí poboček Skanzen Vysoký Chlumec a Muzeum Špýchar, Prostřední Lhota, Hornické muzeum Příbram)
PhDr. Eva Kuminková, Ph.D. (etnologka, vedoucí Metodického centra pro folklor, Národní ústav lidové kultury; zástupkyně ČR a členka globální sítě facilitátorů při Úmluvě o zachování nemateriálního kulturního dědictví UNESCO)
Bc. Švarcová Blanka (vedoucí oddělení památkové péče (Odbor kultury a památkové péče Středočeského kraje)

„My zahradníci žijeme jaksi do budoucnosti; kvetou-li nám růže, myslíme na to, že příští rok nám pokvetou ještě líp; a za nějakých deset let bude z tohoto smrčku strom (...). Každý další rok přidá vzrůstu a krásy. Zaplať pánbůh, že už zase budeme o rok dál!“

Karel Čapek, Zahradníkův rok

OBSAH

1	ÚVOD	2	3	NÁSTROJE A RÁMEC STRATEGIE NAPLŇOVÁNÍ KONCEPCE	29
1.1	VZNIK A POSLÁNÍ KONCEPCE	2	3.1	PŘEDMĚT A CÍL KONCEPCE	30
1.2	POJETÍ NEMATERIÁLNÍHO KULTURNÍHO DĚDICTVÍ V TÉTO KONCEPCI	5	3.2	NÁSTROJE PÉČE O NEMATERIÁLNÍ KULTURNÍ DĚDICTVÍ	31
2	ANALYTICKÁ VÝCHODISKA KONCEPCE	7	3.3	STRATEGICKÝ RÁMEC KONCEPCE	37
2.1	AKTUÁLNÍ TRENDY A POJETÍ PÉČE O NEMATERIÁLNÍ KULTURNÍ DĚDICTVÍ V MEZINÁRODNÍM KONTEXTU	7	4	PODROBNĚJŠÍ POPIS OBLASTÍ STRATEGIE, CÍLŮ A OPATŘENÍ	41
2.2	KONTEXT A VÝCHODISKA POJETÍ PÉČE O NEMATERIÁLNÍ KULTURNÍ DĚDICTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	10	5	PRAVIDLA IMPLEMENTACE KONCEPCE PÉČE O NEMATERIÁLNÍ KULTURNÍ DĚDICTVÍ STŘEDOČESKÉHO KRAJE	51
2.3	KONTEXT PÉČE O NEMATERIÁLNÍ KULTURNÍ DĚDICTVÍ A DOSAVADNÍ ČINNOST VE STŘEDOČESKÉM KRAJI	14	5.1	ÚVOD A PRINCIPY IMPLEMENTACE	52
2.4	VYHODNOCENÍ UPLYNULÉHO OBDOBÍ ČINNOSTI REGIONÁLNÍHO ODBORNÉHO PRACOVISTĚ PRO PÉČI O TRADIČNÍ LIDOVOU KULTURU STŘEDOČESKÉHO KRAJE	20	5.2	AKTÉŘI IMPLEMENTACE	52
2.5	SWOT ANALÝZA PÉČE O NEMATERIÁLNÍ KULTURNÍ DĚDICTVÍ VE STŘEDOČESKÉM KRAJI	23	5.3	PROCES IMPLEMENTACE KONCEPCE: AKČNÍ PLÁN	54
			5.4	KONKRÉTNÍ AKTIVITY K VYHODNOCOVÁNÍ	55
			6	SEZNAM ZKRATEK	59
			7	PŘÍLOHY	60
			7.1	PŘÍLOHA Č. 1 – SEZNAM ZAPSANÝCH STATKŮ VE STŘEDOČESKÉM KRAJI	60
			7.2	PŘÍLOHA Č. 2 – DRŽITELÉ TITULU „MISTR TRADIČNÍ RUKODĚLNÉ VÝROBY STŘEDOČESKÉHO KRAJE“	62
			7.3	PŘÍLOHA Č. 3 – SEZNAM PŘÍSPĚVKOVÝCH ORGANIZACÍ STŘEDOČESKÉHO KRAJE – OBLAST KULTURY	63

Foto: pletení ze slámy. Terezie Řánková, 2025.

1 ÚVOD

Koncepce péče o nemateriální kulturní dědictví Středočeského kraje na období 2026–2030 (dále jen Koncepce) představuje strategický rámec a závazný dokument pro systematickou podporu, uchování a předávání projevů nehmotného dědictví v regionu. Tento dokument reflektuje provázanost nehmotného kulturního dědictví s identitou obyvatel kraje a usiluje o to, aby se živé dědictví stalo udržitelným zdrojem společenského rozvoje i v rychle se měnícím moderním prostředí.

1.1 Vznik a poslání Koncepce

Koncepce péče o nemateriální kulturní dědictví Středočeského kraje na období 2026–2030 (dále jen Koncepce) představuje strategický rámec a závazný dokument pro systematickou podporu, uchování a předávání projevů nemateriálního kulturního dědictví

v regionu Středočeského kraje. Doporučení k vypracování krajských koncepcí vychází z Plánu péče o tradiční lidovou kulturu v ČR na léta 2023–2030¹ a dále vyplývá z Metodického pokynu ministerstva kultury pro vedení soupisu nemateriálního kulturního dědictví České republiky. Tyto strategické dokumenty vybízejí

¹ Sekce III. Konkrétní úkoly na úrovni ministerstva, krajů a odborných institucí, část 1.2: „Doporučuje se: krajským orgánům podporovat v této

činnosti regionální odborná pracoviště pro TLK a využívat výsledků této činnosti pro operativní a koncepční opatření na spravovaném území.“

kraje k vytvoření vlastního koncepčního rámce pro identifikaci a ochranu nemateriálního kulturního dědictví v souladu s Úmluvou o zachování nemateriálního kulturního dědictví (podrobnosti o systému péče jsou rozvedeny v kapitole 2. Analytická východiska Koncepce). Předložený dokument byl primárně zpracován Regionálním pracovištěm pro tradiční lidovou kulturu Středočeského kraje (RP), které od ledna 2025 nově působí při Hornickém muzeu Příbram. Proces vzniku Koncepce probíhal v úzké součinnosti s Odborem kultury a památkové péče Krajského úřadu Středočeského kraje (KUL) a odborně a navázal na zkušenosti a dosavadní činnost pracoviště v Regionálním muzeu v Kolíně.

Předkládaný dokument se snaží být v souladu s nadřazenou Strategii Středočeského kraje pro oblast kultury, kulturního dědictví a kulturních a kreativních odvětví na léta 2024–2030.² Procesní rámec a formální

struktura dokumentu se opírají o Metodiku přípravy veřejných strategií (Ministerstvo financí, 2013)³, která zajišťuje formální správnost a provázanost strategických cílů. Odborné ukotvení v kontextu regionálního rozvoje a cestovního ruchu vychází z Metodiky tvorby koncepčních dokumentů pro rozvoj kultury a podporu cestovního ruchu s využitím participativních přístupů (Sociologický ústav AV ČR, 2015).⁴ Analytická část a mapování potenciálu regionu se opírají o Metodiku mapování kulturních a kreativních průmyslů na lokální a regionální úrovni (Institut umění – Divadelní ústav)⁵ včetně její aktuální verze revidované pro účely dotačních výzev Národního plánu obnovy (výzva č. 0232/2022). Tato východiska jsou dále doplněna o rešerši praktických nástrojů na regionální úrovni obsaženou v materiálu Opatření pro rozvoj kulturních a kreativních odvětví (Kreativní Praha)⁶, což umožňuje efektivní propojení teoretických doporučení s konkrétními potřebami kulturní praxe ve Středočeském kraji.

² Dokument byl schválen usnesením Zastupitelstva Středočeského kraje č. 073-33/2024/ZK ze dne 29. 4. 2024. Strategie Středočeského kraje pro oblast kultury, kulturního dědictví a kulturních a kreativních odvětví na léta 2024–2030. Praha, 2024. Dostupné na: https://stredoceskykraj.cz/documents/10192/0/AAA_Strategie+pro+oblast+kultury_KD_KKO_fin_dolo%C5%BEka.pdf/d2b86e0f-7b9e-8f41-21f8-17e94af908f0?t=1751638206787.

³ Metodika přípravy veřejných strategií. Praha: Ministerstvo financí, 2013. Dostupné na: <https://mmr.gov.cz/getmedia/67137477-36e1-4771-9549-a9be497c5265/Metodika-pripravy-verejnych-strategii.pdf>.

⁴ Vojtišková, K. - Mička, P. - Poláková, M. – Patočková V. Vajdová, Z.: Metodika tvorby koncepčních dokumentů pro rozvoj kultury a podporu

cestovního ruchu s využitím participativních přístupů. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2015. Dostupné na: https://www.soc.cas.cz/images/drupal/publikace/metodika_sou_final.pdf.

⁵ Metodika mapování kulturních a kreativních průmyslů na lokální a regionální úrovni. Praha: Institut umění – Divadelní ústav, 2016. Dostupné na: <https://prospero.idu.cz/publikace/metodika-mapovani-kulturnich-a-kreativnich-prumyslu-na-lokalni-a-regionalni-urovni/>.

⁶ Opatření pro rozvoj kulturních a kreativních odvětví. Rešerše nástrojů na regionální úrovni. Praha: Kreativní Praha, 2025. Dostupné na: <https://www.kreativnipraha.eu/cs/ke-stazeni>.

Proces přípravy Koncepce byl postaven na analytické fázi, jež zahrnovala rešerši a syntézu relevantních národních a regionálních dokumentů, především Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví z roku 2003 (dále jen Úmluva) a Plánu péče o tradiční lidovou kulturu v ČR na léta 2023–2030 (dále jen Plán péče). Klíčovým analytickým východiskem byla také analýza současného stavu péče v kraji, včetně zhodnocení stávajících zapsaných statků, vypracování SWOT analýzy činnosti Regionálního pracoviště a stavu péče o nemotného kulturního dědictví ve Středočeském kraji. Na základě těchto východisek byly formulovány nejprve Teze Koncepce péče o tradiční lidovou kulturu Středočeského kraje, které stanovily konkrétní cíle a metodické nástroje pro následující pětileté období. Z těchto Tezí pak vzešly hlavní myšlenky Koncepce a její cíle.

Koncepce slouží jako základní doporučení nejen pro odborné pracovníky a instituce zabývající se péčí o kulturní dědictví, ale i pro regionální zainteresované strany, a především pro samotné komunity, které jsou nositeli a tvůrci kulturního dědictví. V rámci realizace Koncepce bude navržena aktualizace klíčových metodických pokynů RP, konkrétně Metodického pokynu pro udílení titulu „Mistr tradiční rukodělné výroby Středočeského kraje“ a Metodického pokynu pro vedení „Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Středočeského kraje“. Dokument zároveň reflektuje

probíhající reformu pojetí konceptu tradiční lidové kultury/nehmotného kulturního dědictví ze strany Odboru regionální a národnostní kultury Ministerstva kultury (ORNK) a Národního ústavu lidové kultury (NÚLK).

Klíčovým principem Koncepce je udržení živého charakteru nehmotného kulturního dědictví. Proto je péče koncipována jako participativní proces, který aktivně zapojuje komunity, skupiny a jednotlivce, jež dané statky uchovávají a praktikují. Koncepce zdůrazňuje potřebu spolupráce s nositeli tradic, dokumentátory či institucemi. Toto pojetí má zajistit, že Koncepce bude reagovat na reálné potřeby v terénu a povede k efektivnímu uchování a šíření hodnot nehmotného kulturního dědictví. Tímto přístupem chce také Koncepce výrazně přispět k obohacení soudobé regionální kultury a nenucenou cestou posílit kulturní identitu Středočeského kraje.

1.2 Pojetí nemateriálního kulturního dědictví v této Koncepci

Pojetí nemateriálního kulturního dědictví (NKD) v rámci této Koncepce vychází primárně z definice stanovené v Úmluvě, kterou Česká republika ratifikovala a pro niž vstoupila v platnost v květnu 2009. Úmluva charakterizuje nemateriální kulturní dědictví jako:

„zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, jakož i nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společenství, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého kulturního dědictví. Toto nemateriální kulturní dědictví, předávané z pokolení na pokolení, je společenstvími a skupinami lidí neustále přetvářeno v závislosti na jejich prostředí, na jejich interakci s přírodou a na jejich historii, dává jim pocit identity a kontinuity, podporuje takto úctu ke kulturní rozmanitosti a lidské tvořivosti. Pro účely této Úmluvy se bere v úvahu pouze nemateriální kulturní

dědictví slučitelné se stávajícími mezinárodními nástroji týkajícími se lidských práv, jakož i se zásadami vzájemné úcty mezi společenstvími, skupinami i jednotlivci a trvale udržitelného rozvoje.“⁷

Úmluva tedy zdůrazňuje dynamický a živý charakter tohoto dědictví, které je v rámci mezigeneračního předávání mezi lidmi přetvářeno v závislosti na jejich prostředí, interakci s přírodou a historií. Tyto kulturní projevy jsou tak vnímány jako silný zdroj identity a kontinuity, a zároveň jako faktor podporující úctu ke kulturní a jazykové rozmanitosti a toleranci. Od vnímání křehkosti se přechází k vyzdvižení role NKD jako silného zdroje identity, společenské resilience a udržitelného rozvoje. Klíčovým předpokladem pro efektivní péči je proto aktivní zapojení komunit, které jsou nositeli a tvůrci dědictví, a úzká spolupráce partnerů na identifikaci a dokumentaci projevů NKD. Zároveň si je však Koncepce vědoma ohrožení NKD, zejména v kontextu globalizačních proměn a nadměrné komercializace. Z tohoto důvodu klade důraz na jeho relevantnost pro komunitu a zajištění kontinuity skrze předávání z generace na generaci. Stejně jako v případě Úmluvy,

⁷ Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví. Paříž: UNESCO, 2003. Dostupné na: <https://mk.gov.cz/umluva-o-zachovani-nematerialniho-kulturniho-dedictvi-cs-300>.

jak bylo již zmíněno, je pro krajské, národní i mezinárodní pojetí NKD klíčové pouze to dědictví, které je v souladu se stávajícími nástroji v oblasti lidských práv.⁸

Ačkoliv předchozí dotčené dokumenty dosud prioritně pracovaly s tradiční lidovou kulturou (TLK), která byla historicky často vnímána jako synonymum pro nemotné kulturní dědictví, tato Koncepce přijímá širší, současné pojetí. Z toho důvodu je sousloví nemotné kulturní dědictví také zakomponováno do jejího názvu. Tradiční lidová kultura tvoří jednu ze stěžejních součástí NKD, avšak toto širší pojetí zahrnuje i další oblasti kulturního dědictví, včetně kulturních projevů z městského prostředí a subkultur. Pracujeme s výklady pojmů po vzoru pojetí Ministerstva kultury, Odboru regionální a národnostní kultury (více o změnách v kapitole 2. 2 Kontext a východiska pojetí péče o nemateriální kulturní dědictví v České republice).

⁸ V České republice se jedná o Listinu základních práv a svobod, která byla ve dne 16. prosince 1992 vyhlášena jako součást ústavního pořádku České republiky. Dostupné na: <https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

Primárním východiskem pro mezinárodní pojetí se stala Všeobecná deklarace lidských práv, přijatá Valným shromážděním OSN 10. prosince 1948. Dostupné na: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

2 ANALYTICKÁ VÝCHODISKA KONCEPCE

Analytická část ukotvuje strategii v mezinárodních standardech i národní legislativě a reflektuje posun od pouhé konzervace tradic k podpoře živého dědictví jako pilíře regionální identity. Syntézou dosavadní činnosti Regionálního pracoviště a zkušeností z terénu vytváří odborný základ pro definování strategických cílů. Tento rámec zajišťuje, aby navržená opatření adresně reagovala na reálné výzvy a specifický kulturní potenciál Středočeského kraje.

2.1 Aktuální trendy a pojetí péče o nemateriální kulturní dědictví v mezinárodním kontextu

Péče o NKD se v mezinárodním měřítku opírá o stěžejní dokumenty UNESCO, přičemž výchozím bodem je „Doporučení k ochraně tradiční a lidové kultury“

schválené Generální konferencí v roce 1989. Tento rámec byl následně rozvíjen Akčním plánem z roku 1999, kulminujícím přijetím zcela zásadní Úmluvy na 32. zasedání Generální konference UNESCO v roce 2003. Česká republika, která se aktivně podílela na přípravě, ratifikovala Úmluvu v roce 2009. Výzkumný rámec a definice NKD zakotvené v těchto mezinárodních

dokumentech poukazují na několik zásadních tendencí, které se stávají klíčovými pro novou metodiku uchopení komplexu kulturního dědictví i v českém kontextu.

Rozšíření definičního a mezioborového rámce

První a zásadní tendencí je nezbytnost rozšířit dosavadní, často restriktivní chápání NKD za hranice tradiční lidové kultury směrem k širší definici v souladu s Úmluvou a mezinárodními standardy. Agenda péče se tak posouvá od ryze etnografického diskurzu k interdisciplinárnímu přístupu, zahrnujícímu sociologii či kulturní antropologii, což se musí odrazit i v expertním složení odborných komisí. Současným klíčovým trendem je přijetí konceptu „živého dědictví“, který akcentuje jeho vitální přítomnost v životě dotčených skupin a rovněž jeho hlubokou provázanost mezi nehmotným a hmotným dědictvím, jakož i jako vazbu mezi dědictvím kulturním a přírodním. Vzhledem k tomu, že jsou mnohé kulturní projevy přímo podmíněny znalostmi o ekosystémech a krajinném kontextu, představuje současná strategie péče o NKD závazek k uplatňování holistického modelu ochrany, který tyto organické vazby plně respektuje a integruje do všech úrovní správy dědictví.

Posun k participativnímu modelu a uznání nositelů

Druhá stěžejní tendence představuje posun od ochránářského, direktivního a institucionálního přístupu směrem ke komunitnímu, participativnímu modelu. Tento trend je založen na vědomí, že NKD nemůže existovat bez živé vazby na své nositele a jejich komunitu. S tím souvisí potřeba uznat nositele nikoli jen jako objekt výzkumu, nýbrž jako experty na vlastní dědictví. V tomto ohledu Úmluva zavazuje smluvní země k vypracování soupisů nemateriálního kulturního dědictví ve spolupráci s místními komunitami, skupinami a odborníky. Nezbytným předpokladem pro změnu paradigmatu ve vztahu k nositelům je edukace odborné sféry a dotčených komunit, doplněná o cílenou osvětu veřejnosti. Tento proces směřuje k nahrazení rigidního institucionálního rámce modelem založeným na široké participaci, po vzoru osvědčených zahraničních systémů péče o NKD.

Úmluva apeluje na systematickou tvorbu strategií pro uchování NKD, přičemž zachování je zde chápáno jako komplexní proces zahrnující odborný výzkum, dokumentaci, edukaci a podporu přirozených mechanismů transmise. Nezbytnou součástí je také legislativní ukotvení a zvyšování společenské prestiže těchto

projevů. Úspěšná implementace těchto plánů je podmíněna využitím lokálních znalostí a důsledným uplatňováním participativního přístupu, kde jsou dotčené komunity klíčovými partnery při definování i provádění ochranných opatření. Podle Úmluvy musí být účinná ochrana prováděna se souhlasem a smysluplnou účastí komunit a odborníků zapojených do rozhodovacích procesů. Praktická odpovědnost tak leží na úrovni státu, přičemž smluvní státy mají za úkol identifikovat a definovat kulturní statky ve své jurisdikci sestavením inventářů, formulováním politik v oblasti kulturního dědictví a zřízením orgánů nezbytných pro provádění těchto politik. Kromě toho mají podporovat instituce, které usnadňují dokumentaci. Lokální úroveň implementace Úmluvy pak představuje přímou nabídku pomoci nositelům v ochraně jejich dědictví a zajišťuje praktické podmínky a nástroje pro jejich péči.

⁹ Agenda pro udržitelný rozvoj 2030 představuje akční plán zaměřený na tři dimenze udržitelného rozvoje – ekonomickou, sociální a environmentální. Nehmotné kulturní dědictví může účinně přispívat k udržitelnému rozvoji ve všech třech jeho rozměrech, jakož i k požadavku míru a bezpečnosti jako základních předpokladů udržitelného rozvoje. Více na: Intangible Cultural Heritage and Sustainable Development. Paříž: UNESCO. Dostupné na: <https://ich.unesco.org/doc/src/34299-EN.pdf>
Odborný výklad např.: Bortolotto, C., & Skounti, A. (Eds.). (2023). Intangible Cultural Heritage and Sustainable Development: Inside a UNESCO Convention (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003244158>

Zapojení do udržitelného rozvoje a mezioborové přesahy

Třetí významná tendence klade důraz na mezioborový přesah NKD a jeho integraci do konceptu udržitelného rozvoje.⁹ NKD představuje značný inovační potenciál pro kulturní a kreativní odvětví (KKO) i cestovní ruch, jimž nabízí unikátní obsah založený na lokální specifičnosti.¹⁰ Strategie péče o toto dědictví musí být implementována skrze tři základní pilíře udržitelnosti: sociální rovinu, která je zajišťována podporou mezigenerační transmise know-how a posilováním komunitní koheze, čímž upevňuje regionální identitu; ekonomickou rovinu, spočívající v rozvoji kulturního turismu a kreativních odvětví využívajících NKD jako endogenní zdroj pro tvorbu unikátní nabídky v ekonomicky vyváženém prostředí bez rizik necitlivé komercializace; a konečně rovinu environmentální, která akcentuje šetrné využívání lokálních přírodních zdrojů nezbytných pro kontinuitu tradičních řemeslných postupů. Tento

¹⁰ Green Paper – Unlocking the potential of cultural and creative industries. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52010DC0183>
European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture. (2016). Towards more efficient financial ecosystems: innovative instruments to facilitate access to finance for the cultural and creative sectors (CCS): good practice report. Publications Office of the European Union. Dostupné na: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/59318>.

komplexní rámec lze efektivně rozvíjet pouze skrze systematické vzdělávání a cílenou osvětu, které využívají kulturní dědictví jako aktivní nástroj společenského rozvoje.

Eticko-právní klima

Implementace Úmluvy přinesla zásadní změnu paradigmatu, kdy se pojetí NKD rozšiřuje z izolovaných kulturních projevů na samotné nositele jakožto klíčové aktéry. Úmluva definuje závazné eticko-morální kritérium, které je neoddělitelně spjato s lidskými právy a tvoří nezbytnou podmínku pro uznání kulturních projevů za součást nehmotného dědictví. Toto kritérium, ukotvené v rámci kulturních lidských práv, je základním předpokladem pro realizaci práv individuálních i kolektivních. V mezinárodním i regionálním kontextu je proto nezbytné vytvářet takové prostředí, které umožní spontánní rozvoj projevů a praxe NKD v souladu s potřebami a očekáváními jejich tvůrců. Úlohou právní ochrany je v tomto smyslu zajištění takových podmínek, které eliminují necitlivé vnější zásahy dominantních sektorů a ochrání integritu přirozeného vývojového procesu těchto projevů.

2.2 Kontext a východiska pojetí péče o nemateriální kulturní dědictví v České republice

Česká republika deklarovala svůj zájem o NKD, s počátečním zaměřením na tradiční lidovou kulturu (TLK), již ve svých raných strategických dokumentech. Klíčovým milníkem bylo schválení Strategie účinnější státní podpory kultury v roce 2001¹¹, na kterou v roce 2003 navázala Koncepce účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice. Právě na jejím základě byla v letech 2004–2008 konstituována funkční celorepubliková síť čtrnácti krajských odborných pracovišť, zřizovaných zpravidla jako součásti krajských muzeí. Tato pracoviště jsou klíčovými garanty realizace péče o kulturní dědictví na regionální úrovni, přičemž jejich činnost zahrnuje odborný výzkum, dokumentaci, metodickou podporu a koordinaci krajských aktivit.

Po ratifikaci Úmluvy Českou republikou v roce 2009 se zásadním nástrojem pro naplňování mezinárodních závazků stal Seznam nemateriálního kulturního dědictví České republiky. Vedením této evidence Česká republika naplňuje požadavky článků 11 a 12

¹¹ Aktualizovaná verze schválena usnesením vlády č. 40 dne 10. ledna 2001

Úmluvy, které smluvní státy zavazují k systematické inventarizaci a uchovávání živého kulturního dědictví na svém území.¹²

Institucionální a koncepční rámec

Ústředním orgánem státní správy v oblasti péče (nejen) o NKD je Ministerstvo kultury ČR, konkrétně Odbor regionální a národnostní kultury (ORNK), jenž zajišťuje strategickou koordinaci péče, dotačních titulů a metodických pokynů. Funkci národního odborného gestora plní Národní ústav lidové kultury (NÚLK) ve Strážnici. Tato institucionální síť, podpořená specifickými dotačními programy, tvoří pilíř odborné péče o NKD v České republice. Ministerstvo kultury v součinnosti s regionálními pracovišti pravidelně aktualizuje vládní oborovou koncepci, která v souladu s aktuální Státní

kulturní politikou konkretizuje úkoly v oblastech identifikace, dokumentace a prezentace nehmotného dědictví. Na předchozí strategické dokumenty pro období 2011–2015 a 2016–2020 navazuje v současnosti platný Plán péče o tradiční lidovou kulturu v ČR na léta 2023–2030.¹³ Tento dokument představuje klíčový strategický rámec pro implementaci Úmluvy, přičemž vedle hloubkové analýzy aktuálního stavu definuje závazné úkoly pro kraje i odborné instituce a stanovuje mechanismy finančního zabezpečení těchto aktivit.

Institucionální rámec byl dále doplněn o aktivní spolupráci s Akademií věd ČR (AV ČR), odbornými asociacemi jako je Asociace muzeí a galerií ČR a její Etnografickou komisí (EK AMG), Českou národopisnou společností (ČNS), vysokými školami, řadou občanských sdružení, měst a obcí. Takto vytvořená celorepubliková síť odborných institucí se stala základem odborné péče

¹² „Článek 11 – Úloha smluvních států

Každý smluvní stát:

a) přijímá nezbytná opatření pro zajištění zachování nemateriálního kulturního dědictví vyskytujícího se na jeho území;
b) v rámci ochranných opatření zmíněných v článku 2, odstavec 3 identifikuje a definuje různé prvky nemateriálního kulturního dědictví vyskytující se na jeho území za účasti příslušných společenství, skupin i nevládních organizací.

Článek 12 – Soupisy

1. K zajištění identifikace zaměřené na zachování nemateriálního kulturního dědictví sestavuje každý smluvní stát způsobem, který odpovídá jeho situaci, jeden nebo více soupisů nemateriálního kulturního dědictví vyskytujícího se na jeho území. Takovéto soupisy budou pravidelně aktualizovány.

2. Každý smluvní stát poskytuje příslušné informace týkající se těchto soupisů, když periodicky předkládá podle článku 29 svou zprávu Výboru.“

Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví. Paříž: UNESCO, 2003. Dostupné na: <https://mk.gov.cz/umluva-o-zachovani-nematerialniho-kulturniho-dedictvi-cs-300>.

¹³ Plán péče o tradiční lidovou kulturu v ČR na léta 2023–2030 (Č.j. MK 1751/2023 ORNK), ustanovený Ministerstvem kultury v souladu s usnesením vlády č. 843 ze dne 27. září 2021 k návrhu Státní kulturní politiky 2021-2025+ a v rámci implementace Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví v České republice. Dostupný na: <https://mk.gov.cz/plan-pece-o-tradicni-lidovou-kulturu-v-cr-na-leta-2023-2030>

o nehmotného kulturního dědictví v ČR. Z mezinárodního hlediska se pak jedná především o spolupráci s UNESCO, zeměmi Visegrádského seskupení a nevládními světovými organizacemi jako jsou: Mezinárodní rada organizátorů folklorních festivalů a lidového umění (CIOFF), Mezinárodní organizace pro lidové umění (IOV), Mezinárodní unie folklorních sdružení (IGF), ale také Mezinárodní rada muzeí (ICOM) či Asociace evropských muzeí v přírodě (AEOM).

Klíčové výstupy a inventarizace

Zásadním bodem v péči o NKD je fungování Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky, který byl zřízen v roce 2008 s ohledem na Úmluvu (příkaz ministra kultury č. 41/2008, novelizován příkazem ministryně č. 45/2012). Každoročně je dle nařízení vlády č. 5/2003 Sb. udělován také titul „Nositel tradice lidových řemesel“, inspirovaný projektem UNESCO „Žijící lidské poklady“. Koncepční uchopení péče je zachyceno v metodických dokumentech na národní i krajské úrovni. Celý nominační proces do Seznamu je ošetřen Metodickým pokynem pro vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury ČR, který upravuje postupy nominací, hodnocení,

zápisu a ochrany. Návrhy posuzuje Národní rada pro tradiční lidovou kulturu, jež je poradním orgánem ministra kultury a konzultuje koncepční dokumenty.

Aktuální výzvy a transformace péče

Systém inventarizace na národní úrovni prošel v roce 2025 zásadní reformou, jejíž podstata spočívá v rozšíření předmětu péče za hranice tradiční lidové kultury i na nové oblasti, jako jsou městské kulturní projevy či subkultury. Tato systémová transformace byla legislativně ukotvena Příkazem ministra kultury č. 11/2025 ze dne 24. září 2025, kterým byl nově zřízen Seznam nemateriálního kulturního dědictví České republiky (dále jen Seznam). Procesní rámec této změny následně definoval Metodický pokyn Ministerstva kultury pro vedení soupisu nemateriálního kulturního dědictví České republiky (dále jen Metodický pokyn), vydaný Odborem regionální a národnostní kultury dne 16. října 2025.¹⁴ Tento dokument stanovuje podmínky a postupy pro navrhování, posuzování, zapisování či vyřazování statků ze Seznamu, včetně mechanismů pro rozšiřování zápisů o další nositele, a zároveň vymezuje kompetence jednotlivých aktérů v celém cyklu péče, od

¹⁴ Metodický pokyn Ministerstva kultury pro vedení soupisu nemateriálního kulturního dědictví České republiky. Praha: Ministerstvo kultury –

Odbor regionální a národnostní kultury, 2025. Dostupný na: <https://mk.gov.cz/nematerialni-kulturni-dedictvi-ceske-republiky>.

přípravy návrhů až po pravidelnou redokumentaci a aktualizaci dat.

Současná transformace pojetí NKD je rovněž přímo ukotvena ve Státní kulturní politice České republiky na léta 2026–2030+, která kulturu definuje jako strategický pilíř národní odolnosti, společenské koheze a udržitelného rozvoje. Tento dokument v bodě 2.3.3 výslovně vybízí k plné implementaci úmluv UNESCO, konkrétně pak k rozšíření uplatňování Úmluvy i mimo oblast tradiční lidové kultury, čímž legitimuje inkluzivní přístup k moderním kulturním projevům a sociálním zvyklostem současnosti.¹⁵ Modernizace metodických i dotačních postupů na národní úrovni tak směřuje k efektivnějšímu propojení ochrany kulturních hodnot s živou společenskou praxí, čímž se vytváří prostor pro udržitelné uchování kulturní rozmanitosti v její komplexní a aktuální šíři.

Klíčovou systémovou výzvou zůstává integrace péče o NKD do oblasti školství a edukace. Tuto otázku je nezbytné koncepčně otevírat napříč všemi stupni

vzdělávací soustavy – od předškolního a základního školství přes základní umělecké a speciální vzdělávání až po střední odborné školy a gymnázia. Souběžně s tím je žádoucí iniciovat vznik státních i regionálních projektů a center, která by sloužila jako platformy pro formální i neformální vzdělávání, volnočasové aktivity a přímou transmissi řemeslného a kulturního know-how. S rozvojem vzdělávací infrastruktury úzce souvisí redefinice dotačních priorit a zajištění dlouhodobé finanční stability celého systému. Za významný úkol je považováno vytvoření fixní rozpočtové položky dedikované péči o NKD a rovněž posílení mechanismů pro ko-financování mezinárodních projektů, které by umožnily širší zapojení regionálních aktérů do zahraničních expertních sítí.

V souladu s globálními prioritami UNESCO, které NKD definuje jako významný akcelérátor udržitelného rozvoje, se tato problematika v národním kontextu stává integrální součástí Strategického rámce Česká republika 2030.¹⁶ Výzva v oblasti udržitelnosti NKD v České republice spočívá především v překonání

¹⁵ Priorita 2, Sebevědomý Kulturní a kreativní sektor, 2.3.3 Aktualizovat legislativní rámec pro kulturu, zajistit plnou implementaci kulturních úmluv a strategií UNESCO, bod: „rozšířit uplatňování Úmluvy z roku 2003 o nehmotném kulturním dědictví i mimo oblast tradiční lidové kultury“. Státní kulturní politika na léta 2026–2030+. Dostupné na: <https://www.mk.gov.cz/statni-kulturni-politika-cs-69>

¹⁶ Úřad vlády České republiky. Odbor pro udržitelný rozvoj. Strategický rámec Česká republika 2030. Dostupné na: https://vlada.gov.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/Strategicky_ramec_Ceska_republika_2030-compressed-_1_.pdf

izolovaného vnímání kultury a v jejím plnohodnotném zapojení do širších socioekonomických a environmentálních procesů na regionální úrovni. Pro naplnění cílů udržitelného rozvoje je nezbytné transformovat ochranu dědictví v aktivní nástroj posilování regionální odolnosti a sociální koheze, což vyžaduje vytvoření takových mechanismů, které umožní dotčeným nositelům a skupinám participovat na lokální ekonomice, aniž by došlo k degradaci autentických hodnot NKD. Udržitelný přístup v české praxi v oblasti péče o NKD tak znamená především zajištění rovnováhy mezi rozvojem kreativních odvětví a turismu na jedné straně a odpovědným managementem přírodních a lidských zdrojů na straně druhé, v přímé vazbě na kvalitu života v regionech.

Zásadní oblastí, která vyžaduje zvýšenou metodickou pozornost i systémovou finanční podporu, je dokumentace. Prioritou je komplexní dokumentační činnost, jejíž význam přesahuje pouhou tvorbu záznamů pro případnou budoucí rekonstrukci zaniklých tradic. Dokumentace představuje kontinuální proces s bezprostředním přínosem pro samotné nositele, neboť slouží jako nástroj reflexe a zpřístupňování dědictví v rámci komunity v reálném čase. Její role je nezastupitelná nikoli pouze v momentě ohrožení daného statku, ale jako stálý prvek posilování vnitřní soudržnosti a povědomí o vlastních kulturních hodnotách. Systematická

a odborně vedená dokumentace je proto nezbytným předpokladem pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti, vitality a přirozené proměny projevů NKD.

2.3 Kontext péče o nemateriální kulturní dědictví a dosavadní činnost ve Středočeském kraji

Systematická péče o nemotné kulturní dědictví ve Středočeském kraji byla zahájena na základě usnesení Rady kraje ze dne 19. ledna 2005. Tímto usnesením bylo výkonem funkce Regionálního odborného pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu pověřeno Regionální muzeum v Kolíně, a to v přímé součinnosti s tehdy platnou celostátní koncepcí (Usnesení vlády ČR č. 571/2003). Faktické zahájení činnosti pracoviště k 1. březnu 2005 odstartovalo etapu terénních výzkumů napříč celým regionem. Prostřednictvím dotazníkových šetření i přímé dokumentace bylo identifikováno a podchyceno několik desítek projevů tradiční lidové kultury. Paralelně s výzkumnou činností byla vybudována síť založená na úzké spolupráci s etnografy z ostatních středočeských muzeí, kteří tvoří nezbytnou odbornou základnu pro dokumentaci a ochranu NKD v jeho lokální rozmanitosti.

Foto: Masopustní průvod. Archiv Regionální muzeum Mělník, Marek Frelich, 2025.

Koncepční zakotvení a výstupy

V souladu s celostátními strategickými dokumenty Středočeský kraj opakovaně ukotvil péči o TLK ve vlastních koncepčních dokumentech:

- Koncepce účinnější péče o TLK ve Středočeském kraji na období 2015–2018 (schválena Zastupitelstvem SK usnesením č. 128-20/2015/ZK ze dne 7. 12. 2015).
- Koncepce účinnější péče o TLK ve Středočeském kraji na období 2019–2023 (schválena Zastupitelstvem SK usnesením č. 105-16/2018/ZK ze dne 26. 11. 2018).

Tato Koncepce péče o nematné kulturní dědictví a její navržená implementační strategie jsou pevně ukotveny v kontextu širších strategických dokumentů, které definují rozvojové priority na národní i regionální úrovni. Koncepce tak vychází ze závazných dokumentů na vyšší úrovni, které jí dávají směr a legitimitu. Jedná se především o:

- Strategie Středočeského kraje pro oblast kultury, kulturního dědictví a kulturních a kreativních odvětví na léta 2024-2030, schválena Usnesením č. 073-33/2024/ZK ze dne 29. dubna 2024.¹⁷
- Státní kulturní politika na léta 2026–2030+, schválena dne 8. října 2025 prostřednictvím usnesení vlády.¹⁸

Na základě těchto koncepčních dokumentů a v souladu s národními metodikami byly ve Středočeském kraji dosaženy následující klíčové výstupy:

- Udělování titulu „Mistr tradiční rukodělné výroby Středočeského kraje“: Každoročně je hejmanem udělováno toto ocenění, které slouží jako forma veřejného uznání a podpory pro ty, kdo udržují, kvalifikovaně prezentují a předávají tradiční rukodělné technologie dalším generacím. Titul byl dosud udělen dvaceti osobám (respektive jednadvaceti – jeden z titulů nese manželský pár). Seznam Mistrů a jejich medailonky jsou zveřejněny na stránkách Hornického Muzea v Příbrami.

¹⁷ Strategie Středočeského kraje pro oblast kultury, kulturního dědictví a kulturních a kreativních odvětví na léta 2024-2030. Dostupné na: <https://stredoceskykraj.cz/web/odbor-uzemni-planovani-a-krajsky-stavebni-rad/kultura-a-pamatkova-pece1>

¹⁸ Státní kulturní politika na léta 2026–2030+. Dostupné na: <https://www.mk.gov.cz/statni-kulturni-politika-cs-69>

- Zřízení „Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Středočeského kraje“: Seznam byl zřízen v roce 2015 v souladu s národní Koncepcí 2011–2015 s hlavním účelem ochrany, zachování, identifikace, rozvoje a podpory nemateriálního kulturního dědictví v kraji. Na seznam byly dosud zapsány tyto statky: spolky Vltavan Davle a Vltavan Štěchovice (2016), Středočeské vodáctví (2021) a Tramping (2025). Seznam je rovněž uveřejněn na stránkách Hornického Muzea v Příbrami.
- Rozvoj strategických partnerství: participace Středočeského kraje na projektu Dny lidové architektury a realizace dotační podpory pro regionální kulturní aktivity. Významným výstupem je rovněž etablování aktivní spolupráce s krajskými příspěvkovými organizacemi, municipální sférou a konkrétními komunitami nositelů, čímž bylo vytvořeno funkční rozhraní pro praktickou ochranu a prezentaci NKD.

Aktuální regionální výzvy a transformace

Přestože se Středočeský kraj opírá o funkční síť odborných pracovišť jednotlivých muzeí, současný systém se potýká s výzvami, které jsou umocněny probíhající transformací NKD na národní úrovni.

- **Dopad národní reformy:** Systém inventarizace NKD na národní úrovni prošel v roce 2025 zásadní reformou, spočívající v proměně a rozšíření péče na celou oblast NKD nad rámec TLK (viz podkapitola 2. 1 Kontext a východiska pojetí péče o nemotné kulturní dědictví v České republice). Tato transformace vede k potřebě aktualizace krajských koncepčních dokumentů a zpracování nových metodických pokynů. Vzhledem k tomuto přechodnému stavu chybí v kraji aktuální koncepčnost péče o NKD v jeho širším pojetí. Dále je nutné novými metodikami jasně určit kompetence, rozpracovat mezioborovou i meziregionální spolupráci a ošetřit rizika zneužívání NKD, například hrozbu komodifikace v cestovním ruchu.

- **Strategické směřování a rozšíření expertní sítě:** Efektivní péče o NKD ve Středočeském kraji vyžaduje strategické směřování a optimalizaci stávajících zdrojů. Jádrem této transformace není plošné navyšování kapacit, nýbrž ustanovení klíčového regionálního koordinátora/mentora NKD v rámci Regionálního pracoviště. Tato role má potenciál stát se katalyzátorem efektivní koordinace a aktivní tvorby a rozšiřování expertní sítě. To znamená cílené zapojení odborných pracovníků ze všech regionálních muzeí – a to včetně institucí nezřizovaných krajem – a zároveň vtahování univerzitních a odborných kapacit (jako jsou sociologové, historici a antropologové) do dokumentační spolupráce. Takto rozšířená síť má zajistit komplexní a odborné pokrytí celého území Středočeského kraje.
- **Vzdělávání:** Jako důležitá oblast se jeví širší propojení péče o NKD a spolupráce se školskými institucemi. Klíčovou výzvou do budoucna je zajistit, aby hodnoty spojené s NKD (jako je například sounáležitost, udržitelnost, odolnost, respekt k tradici, řemeslná zručnost či regionální identita) byly strategicky předávány napříč generacemi. To vyžaduje aktivní integraci živé kultury do vzdělávacího procesu, s cílem kultivovat vztah mladé generace k místnímu dědictví. Výzvou je

transformovat NKD z pouhého historického tématu na aktuální, praktickou dovednost a zdroj inspirace a zajistit, aby odborné i pedagogické instituce byly připraveny tyto hodnoty efektivně zprostředkovávat a zohledňovat ve své činnosti.

- **Lokální rozvoj:** Výzvou je dosáhnout rovnováhy mezi ekonomickým potenciálem NKD a zachováním jeho specifčnosti, s primárním cílem zajistit trvalou podporu pro ty, kteří jej udržují. Ekonomická udržitelnost v kontextu NKD by měla být založena na strategickém využití dědictví jako soběstačného zdroje pro lokální rozvoj a posílení obchodu. V praxi však chybí mechanismy, které by podpořily odbyt a posílily lokální produkci, čímž by se snížila finanční zátěž na nositele. Často přetrvává závislost finanční podpory péče o NKD na externím zdroji, čímž hrozí nebezpečí komercializace dědictví, která může narušit jeho ekonomickou ale i symbolickou hodnotu.
- **Přizpůsobení dotační politiky a zajištění odborných kapacit:** Za prioritní výzvu i prvek rozvoje je považováno zachování a posílení odborné kapacity vedoucího pracovníka RP v rámci příspěvkové organizace. Tento personál představuje klíčovou odbornou kapacitu pracoviště, a proto by měl zřizovatel i vedení organizací vyvinout

úsilí k zajištění stability této pozice. Na personální zajištění přímo navazuje potřeba redefinice dotační optiky; pro naplnění role NKD jako živého a udržitelného zdroje rozvoje kraje je nezbytné odklonit se od podpory výhradně velkých projektů směrem k systematické dotaci každodenní kulturní praxe, transferu know-how a vzdělávání v komunitách. Tato změna vyžaduje ukotvení financování v rámci tří komplementárních rovin: zapojením národních zdrojů (zejména grantových programů Ministerstva kultury), cílenou dotační politikou kraje reflektující specifika nehmotného dědictví a přímými příspěvky zřizovatele na klíčové rozvojové aktivity. Strategickým cílem je transformovat tyto výdaje na fixní rozpočtovou položku, která umožní Regionálnímu odbornému pracovišti RP i celé PO efektivní kofinancování národních projektů, participaci na individuálních dotacích a dlouhodobou udržitelnost péče o NKD i v budoucích koncepčních obdobích.

- **Transformace modelu dokumentace:** Zásadní výzvu představuje přechod od statické, jednorázové dokumentace k modelu udržitelnému, kontinuálnímu a participativnímu. Prioritou je podpora takových forem dokumentační činnosti, které neslouží pouze jako archivní báze pro

potenciální budoucí regeneraci tradic, ale mají primárně bezprostřední význam pro nositele samotné. Dokumentace musí fungovat jako nástroj průběžné sebereflexe a zpětného zpřístupňování hodnot v rámci daného společenství. V tomto smyslu je nezbytné nejen prioritizovat terénní výzkum ohrožených projevů, ale rovněž zajistit, aby proces dokumentace zahrnoval projevy současné živé kultury a probíhal za přímé spoluúčasti a aktivního přispění komunit. Cílem je vytvořit dokumentační rámec, který reflektuje dynamiku dědictví v jeho aktuálním společenském kontextu.

2.4 Vyhodnocení uplynulého období činnosti Regionálního odborného pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu Středočeského kraje

Regionální odborné pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu ve Středočeském kraji prokázalo v uplynulém období aktivní přístup k naplňování krajských a národních koncepcí se zaměřením na dokumentaci, veřejné uznání a prezentaci. Regionální odborné pracoviště se po dobu svého působení v Kolíně hojně věnovalo dokumentaci tradiční lidové kultury, se zvláštním důrazem na oblast lidové písně a zpěvnosti, čímž přispělo k rozšíření regionálních etnografických fondů. Pro posílení kapacity pro sběr dat a v souladu s principy participace vytvořilo pracoviště „Metodickou příručku pro dobrovolné dokumentátory tradiční lidové kultury“, čímž se snažilo implementovat zapojení komunit a neinstitucionálních aktérů. Dále byla snaha o zajišťování standardní péče o akvizice muzejní knihovny, která je k dispozici široké i odborné veřejnosti jako klíčový studijní zdroj pro oblast NKD.

Po přesunu Regionální odborné pracoviště do Příbrami se snaží pracovníci pokračovat v péči, prezentaci a popularizaci NKD v regionu. V oblasti veřejného uznání a podpory nositelů tradic bylo od doby vzniku Regionálního pracoviště uděleno celkem dvacet titulů „Mistr tradiční rukodělné výroby Středočeského kraje“, které slouží jako stěžejní nástroj pro veřejné ocenění a motivaci řemeslníků k udržování a předávání tradičních dovedností. Dále byly v rámci snahy o ochranu a identifikaci statků uskutečněny tři zápisy na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Středočeského kraje, čímž byla zajištěna podpora uznání jako svébytné součásti současné kultury a identity jejich nositelů.

Veřejná informovanost a prezentace výstupů RPP je zajišťována prostřednictvím komunikační struktury, která propojuje odbornou bázi s širší veřejností. Základní institucionální rámec a nezbytný kontaktní servis poskytuje sekce na webovém portálu Hornického muzea Příbram¹⁹, jež slouží jako primární rozcestník s informacemi o poslání pracoviště a personálním obsazení. Tato oficiální prezentace je dále provázána s webovými stránkami Středočeského kraje, kde jsou v gesci odboru kultury dostupné strategické dokumenty a informace o krajské dotační politice. Těžiště operativní

¹⁹ Dostupná na adrese: <https://www.muzeum-pribram.cz/regionalni-pracoviste-tlk/>

komunikace a sdílení aktuálního obsahu se pak soustředí na sociální sítě, konkrétně na facebookový profil Regionální pracoviště pro tradiční kulturu Středočeského kraje. Právě tento kanál slouží jako klíčová platforma pro dynamické informování o dění v regionech, zprostředkování výsledků terénních výzkumů a přímou interakci se zájemci o dění v regionu, čímž efektivně doplňuje statické informační zdroje o živý rozměr nehmotné kultury.

Významným prvkem vnější prezentace a meziregionálního propojování je každoroční realizace akce Dny lidové kultury, která slouží jako platforma pro sdílení dobré praxe a posilování soudržnosti mezi jednotlivými oblastmi kraje. Dosavadní činnost Regionálního odborného pracoviště vykazuje kontinuální a stabilní důraz na hloubkovou dokumentaci, precizní metodiku a veřejné uznání hodnot NKD, čímž byl konstituován spolehlivý institucionální a odborný základ. Tento pevný fundament nyní umožňuje plynulý přechod k novému, komplexnějšímu pojetí péče o nehmotné kulturní dědictví, které v souladu s moderními trendy reflektuje kulturní rozmanitost celého Středočeského kraje v celé její šíři.

Kritická reflexe dosavadní činnosti RP akcentuje proměnu role nehmotného kulturního dědictví v současném socioekonomickém kontextu kraje. Zásadní

výzvou zůstává napětí mezi komercializací v rámci cestovního ruchu a etickou podporou specifických projevů. Aktuální období je proto vnímáno jako příležitost k transformaci přístupu: od pasivní prezentace směrem k participativní tvorbě unikátních lokálních produktů, které jsou založeny na přímém přenosu know-how nositelů. Souběžně s tím vyvstává potřeba reflektovat nové formy interpretace NKD, zejména v podobě inscenovaných pořadů a stylizovaných projevů. Ačkoliv tyto formy představují sekundární interpretaci, a nikoli původní projev v jeho přirozeném společenském kontextu, jsou legitimním nástrojem cestovního ruchu. Nabízejí srozumitelný a přístupný vhled do kulturních hodnot, a proto by měly být uznány jako relevantní součást regionální nabídky, která při dodržení etických principů efektivně doplňuje strategii ochrany a rozvoje NKD.

Foto: Skok přes kůži, Příbram. Terezie Řánková, 2025.

2.5 SWOT analýza péče o nemateriální kulturní dědictví ve Středočeském kraji

SWOT analýza péče o nemateriální kulturní dědictví ve Středočeském kraji je vypracována na základě dosavadní činnosti Regionálního odborného pracoviště a zkušenosti z uplynulého období. Na základě uvedené SWOT analýzy byly stanoveny konkrétní dílčí úkoly a akční plán pro zlepšování péče o nehmotné kulturní dědictví ve Středočeském kraji na období 2026–2030. Analýza reflektuje potřebu transformace z úzce pojaté TLK na širší a dynamické NKD a poslouží jako základ pro definování dílčích úkolů a akčního plánu Koncepce.

Silné stránky (Strengths – S)

S	Popis
S1. Udělování kraj- ských ocenění	Funkční systém titulu „Mistr tradiční rukodělné výroby Středočeského kraje“ jako nástroj pro veřejné uznání a podporu nositelů a udržování živé řemeslné praxe.
S2. Funkční Seznam statků	Vytvoření a vedení „Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Středočeského kraje“ jako základní inventarizační nástroj pro ochranu statků.
S3. Stabilní základní finanční základ	Finanční podpora ze strany Ministerstva kultury a Středočeského kraje, která poskytuje mini- mální provozní jistotu.
S4. Bohaté sbírkové fondy	Muzea na území kraje a muzea zřizovaná krajem disponují rozsáhlými fondy, které tvoří vý- chozí materiálovou a dokumentační základnu pro výzkum.
S5. Využití muzejní pedagogiky	Fungující muzejní pedagogika ve Středočeském kraji a pořádání lektorských programů pro ma- teřské a základní školy prostřednictvím muzeí v přírodě i ostatních muzeí pro přímý přenos dědictví.
S6. Základ pro propa- gaci	Organizace zavedené akce Dny lidové architektury, která má potenciál pro propagaci a vtaho- vání veřejnosti do regionálního dědictví.

Slabé stránky (Weaknesses – W)

W	Popis
W1. Nedostatečná me- zioborová spolupráce	Omezená spolupráce se vzdělávacími institucemi (VŠ, ZŠ/SŠ) a ostatními společenskovedními odborníky (sociologové, antropologové) v kraji.
W2. Personální a ka- pacitní limit	Nějak to pozměnit či opět změnit úhel pohledu? Něco jako: „Nedostatečná pokrytost terénní prací a expertízou: Limitované kapacity RP a muzejní sítě neumožňují systematickou a konti- nuální terénní práci v celém regionu.
W3. Nízká digitální vi- ditelnost	Nízká propagace činnosti RP v médiích a na sociálních sítích, což brání efektivnímu zapojení mladé generace a široké veřejnosti.
W4. Koncepční ustr- nutí v TLK	Ustrnutí výzkumu a činnosti na pouhé dokumentaci TLK, bez aktivního rozšiřování záběru na širší NKD (městské, subkultury), což vede k neaktuálnímu a neúplnému obrazu dědictví.
W5. Pasivní role RP ve vztahu ke komunitám	Chybí širší motivace pro aktivní zapojení komunit do tvorby a realizace plánů péče, čímž RP zůstává primárně institucionálním zřízením, nikoli facilitátorem živého dědictví.

Příležitosti (Opportunities – O)

O	Popis
O1. Stabilní síť spolupráce	Stabilní a aktivní spolupráce s etnografy krajských příspěvkových organizací, Etnologickým ústavem AV ČR, Odborem Kultury SK, NÚLK a organizacemi CCR Středočeského kraje a Kreativními středními Čechami.
O2. Implementace národní reformy	Využití národní reformy pro rozšíření definice NKD a vytvoření nové krajské metodiky pro statky mimo tradiční lidovou kulturu.
O3. Využití širokého konceptu NKD	V oblasti TLK kraj žije živými tradicemi již málo, ale se nachází se zde spousta kulturních projevů, napojených na městské a industriální prostředí.
O4. Vitalizace, oživení a spolupráce s Mistry	Využití místních tradic a aktivní spolupráce s nositeli titulu Mistr tradiční rukodělné výroby Středočeského kraje pro školní i mimoškolní vzdělání a národopisné pořady, které NKD přemění na živý a dynamický prostor (včetně prezentace NKD v rámci akcí Skanzenu Vysoký Chlumec).

O	Popis
O5. Udržitelný model a vícezdrojové financování	Nadstavení trvale udržitelného modelu průběžné a dlouhodobé činnosti RP a zpracování a předkládání vlastních projektů v oblasti péče o NKD do výběrových dotačních řízení Ministerstva kultury, EU a dalších grantových programů (MK, EU, Norské fondy).
O6. Vytvoření komunitní sítě	Vytvoření funkční sítě dobrovolných dokumentátorů NKD jako základ pro participativní péči a lokální identifikaci nových statků.
O7. Šíření dobré praxe a vzdělávání	Shromažďování a zpracovávání informací o úspěšných postupech v uchovávání, prezentaci a předávání projevů NKD a následná prezentace těchto postupů, sdílení zkušeností s ostatními RP a NÚLK, pořádání odborných seminářů pro dobrovolné dokumentátory a specifické skupiny pro zvýšení kompetencí.

Hrozby (Threats – T)

T	Popis
T1. Ustrnutí v dokumentaci	Ustrnutí činnosti RP v pasivní, výhradně sbírkotvorné dokumentaci, bez aktivního zapojení do oživení a předávání statků, což vede k neefektivitě a zániku tradice u nositelů (klíčová hrozba).
T2. Pokles povědomí	Pokles zájmu a povědomí o NKD u široké veřejnosti a mladé generace v důsledku nízké mediální viditelnosti a nepřizpůsobení obsahu.
T3. Zánik projevů	Ohrožení a postupný zánik některých projevů hlavně v oblasti TLK v důsledku stárnutí nositelů, nedostatku následovníků a absence systematického přenosu.
T4. Omezení financování	Omezení finančních prostředků z veřejných rozpočtů (SK, MK), které znemožní rozšíření agendy a dynamizaci činnosti.
T5. Neefektivní činnost	Neefektivní nastavení činnosti RP v kontextu širší regionální spolupráce a nových trendů NKD (např. absence definice cílů na období Koncepce).
T6. Zneužití dědictví	Komodifikace a zneužití NKD, zejména v rámci rozvoje cestovního ruchu, vedoucí k narušení specifčnosti a degradaci původního kulturního významu.

3 NÁSTROJE A RÁMEC STRATEGIE NAPLŇOVÁNÍ KONCEPCE

Tato kapitola specifikuje metodologický aparát a implementační mechanismy nezbytné pro systematický výkon péče o nemotné kulturní dědictví. Definuje kompetenční rámec jednotlivých aktérů, stanovuje principy ekonomické udržitelnosti odborných kapacit a formalizuje postupy pro identifikaci, dokumentaci a následnou transmissi kulturních statků. Kapitola tak vytváří koherentní systémový rámec, který propojuje administrativní správu s terénní činností, čímž zajišťuje odbornou integritu a procesní kontinuitu při nakládání s nemotným kulturním potenciálem regionu.

3.1 Předmět a cíl Koncepce

Předmětem této Koncepce je definování a implementace systému komplexní péče o NKD na území Středočeského kraje. Zásadní distinkcí nehmotného dědictví oproti památkám materiální povahy je jeho živý charakter, projevující se neustálou dynamikou a proměnou v prostoru i čase. Cílem navržených opatření není statická konzervace, nýbrž podpora udržitelné kontinuity, revitalizace a efektivní mezigenerační transmise dosud existujících projevů NKD.

Klíčový důraz je kladen na ochranu specifického know-how a praktických dovedností nositelů, jejichž aktivní předávání dalším generacím tvoří základ vitality regionálních tradic. Koncepce tak neusiluje pouze o ochranu minulosti, ale o aktivní integraci těchto hodnot do současné regionální kultury. Tímto přístupem se NKD stává strategickým nástrojem pro organické posilování kulturní identity Středočeského kraje a zvyšování kvality života jeho obyvatel skrze vědomí sounáležitosti s okolním socio-kulturním prostředím.

3.2 Nástroje péče o nemateriální kulturní dědictví

K naplnění stanovených cílů bude využita sada vzájemně provázaných nástrojů, které vytvářejí funkční soulad mezi organizačním zázemím, udržitelným financováním a odbornými metodikami. Tento aparát je navržen tak, aby pokryl celý životní cyklus péče o nehmotné kulturní dědictví – od jeho primární identifikace v terénu a legislativního ukotvení až po cílenou podporu nositelů a aktivní předávání hodnot budoucím generacím.

1. Institucionální nástroje: Regulační a koordinační rámec

Základem je stabilní institucionální rámec, zahrnující:

- **Strategická a koordinační úroveň (Krajská koordinace):** Je zajištěna činností Odboru kultury a památkové péče Krajského úřadu Středočeského kraje, který v systému plní roli strategického garanta. Odbor odpovídá za schvalování Koncepce, koncepční směřování, rozpočtovou stabilitu a legislativní rámec péče o NKD, přičemž vykonává nezbytnou koordinační a regulační funkci ve vztahu k regionálním partnerům i zřizovatelským prioritám.
- **Odborná a metodická úroveň (Odborná garance):** Tuto roli plní RP Středočeského kraje. Jeho postavení a vztah k ostatním subjektům jsou definovány ve zřizovací listině Hornického muzea Příbram, článek II, odst. 2, bod 16: „Příspěvková organizace je pověřena v rámci Středočeského kraje plnit funkci Regionálního odborného pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu“²⁰), která organizaci pověřuje výkonem funkce

krajského metodického centra. RP zajišťuje přímou implementaci Koncepce, expertní poradenství, správu krajských seznamů NKD, koordinaci a udělování titulu Mistr tradiční rukodělné výroby Středočeského kraje a odborný dohled nad procesy dokumentace a prezentace.

- **Implementační a výzkumná úroveň (Sítová spolupráce):** Je postavena na efektivní kooperaci sítě muzejních institucí zřizovaných krajem a dalších regionálních subjektů. Tato sítová spolupráce umožňuje decentralizovaný výzkum, mapování a dokumentaci NKD přímo v terénu. Součinnost mezi regionálními partnery zajišťuje, že odborná péče pokrývá celé území kraje v jeho kulturní rozmanitosti a umožňuje sdílení dobré praxe mezi jednotlivými pracovišti.

2. Ekonomické nástroje: Financování udržitelné péče

Činnost RP je financována z diverzifikovaných zdrojů. Základ tvoří veřejné zdroje, zejména neinvestiční dotace Středočeského kraje a národní zdroje

²⁰ Zřizovací listina Hornického muzea, příspěvkové organizace. Dostupné na: <https://www.muzeum-pribram.cz/ke-stazeni/>

(Ministerstvo kultury). Provozní náklady Regionálního pracoviště jsou hrazeny z rozpočtu Hornického muzea Příbram. Strategický důraz je kladen na:

- **Zajištění odborné kapacity:** Základním předpokladem pro realizaci všech cílů Koncepce je udržení a odborný rozvoj kapacity etnografa. Odborný garant není pouze administrativním pracovníkem, ale klíčovým expertem, jehož kontinuální terénní výzkum, odborná erudice a síťování nositelů tradic tvoří samotnou podstatu činnosti RP.
- **Vícezdrojové financování:** Východiskem ekonomické stability systému je efektivní využití dotačních a grantových podpor z veřejných rozpočtů v kombinaci s dalšími finančními zdroji. Strategický důraz je rovněž kladen na aktivní vyhledávání mimorozpočtových prostředků, jako jsou dary, sponzoring či partnerství se soukromým sektorem, které by umožnily realizaci nadstandardních projektů v oblasti prezentace a popularizace NKD. Tato diverzifikace zdrojů zajišťuje nejen finanční udržitelnost odborných aktivit, ale i nezbytnou stabilitu pro dlouhodobé uchování expertních kapacit pracoviště.

3. Metodické nástroje: Identifikace, Ochrana a Předávání

Metodické nástroje zajišťují odborný postup v identifikaci, dokumentaci, uchování, šíření, prezentaci a předávání hodnot NKD:

A. Identifikace a kontextualizace jevů

Identifikace: Systematická identifikace jevů NKD na území kraje v návaznosti na dosavadní regionální výzkum, s aktivním využitím spolupráce s etnografy, ale také s obecními kronikáři.

Kontext Středočeského kraje:

Identifikace projevů NKD by měla reflektovat specifický kulturní kontext Středočeského kraje, jenž byl historicky formován zejména těsnou symbiózou s hlavním městem Prahou. Tato geografická blízkost podmiňovala intenzivní ekonomickou i kulturní interakci, která zásadně ovlivnila dynamiku společenského vývoje. Proces kulturní nivelizace zde probíhal nerovnoměrně v závislosti na míře industrializace a urbanizace jednotlivých oblastí. Pro region není typická existence uzavřených národopisných oblastí v tradičním

etnografickém smyslu; střední Čechy však přesto vykazují značnou kulturní heterogenitu. Na území kraje se projektují či do něj zasahují regiony definované vlastivědným výzkumem, jako jsou Podbrdsko, Podřipsko, Polabí, Podblanicko a na severu Pojizeří. Je však nezbytné brát na vědomí skutečnost, že tyto kulturní celky nekorespondují se současnými administrativními celky, což vyžaduje určitou míru mezikrajské kooperace (např. v oblasti Podřipska, jenž se nachází na rozhraní Středočeského a Ústeckého kraje).

Právě specifická geografická poloha a historická konvergence různorodých vlivů vytvořily základ pro pestrou škálu projevů nehmotného dědictví. Tato diverzita se neomezuje pouze na rezidua tradiční lidové kultury, ale zahrnuje i fenomény spojené s cechovními tradicemi, industriálním dědictvím a specifickými transformacemi spojenými s rozvojem městských aglomerací. Péče o takto široce definované NKD je proto prioritní, neboť autenticky reflektuje kulturní, sociální a hospodářskou identitu Středočeského kraje jako moderního, a přesto historicky hluboce zakotveného celku.

B. Dokumentace a evidence

Mapování a dokumentace: Kontinuální mapování a dokumentace jevů NKD, zejména těch bezprostředně ohrožených zánikem, s důrazem na kvalitu a dostupnost dat.

System inventarizace a uznání:

- Vedení „Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Středočeského kraje“ jako soupisu nejvýznamnějších projevů.
- Udělování titulu „Mistr tradiční rukodělné výroby Středočeského kraje“ výrobcům uchovávajícím jedinečné dovednosti a podpora nominací na celostátní titul „Nositel tradice lidových řemesel“.
- Spolupráce Regionálního pracoviště při sbírkotvorné činnosti jednotlivých muzeí zahrnující evidenci a zpracování materiálních dokladů souvisejících s projevy NKD.
- Mapování a dokumentace projevů živé kultury ve Středočeském kraji ve spolupráci s kronikáři a dalšími aktivními osobami z jednotlivých obcí.

Spolupráce:

- Posílení spolupráce s kronikáři a dalšími aktivními osobami z jednotlivých obcí při mapování živých projevů lidové kultury a dokumentace v rámci personálních možností RP.

C. Uchování, šíření, prezentace a předávání

Popularizace a prezentace: Popularizace shromážděných dokladů o projevech NKD formou výstav, publikací, předvádění jevů (technologické postupy, obřady, zvyky, hudba, tance). Spolupráce v rámci výstavní činnosti krajských muzeí.

Vzdělávání a lektorské programy: Pořádání lektorských programů zaměřených především na mládež (MŠ, ZŠ a SŠ) za účelem seznámení s místními a regionálními projevy NKD.

Odborný rozvoj: Organizace odborných seminářů a školení pro partnery, dobrovolníky a komunity.

Foto: Vorořlavba. Zkušební vyplutí vorové tabule, archiv Spolek Vltavan Davle, 2025.

3.3 Strategický rámec Koncepce

Předložená strategie je koncipována jako aktivní mechanismus transformace slabých stránek v silné stránky a cíleného využití vnějších příležitostí k eliminaci identifikovaných hrozeb. Tento procesní přístup, vycházející z provedené SWOT analýzy, směřuje k efektivnímu naplňování hlavního cíle péče, kterým je zajištění systémové podpory pro uchování, revitalizaci a předávání projevů nemateriálního kulturního dědictví budoucím generacím.

I. Posílení institucionálního zázemí a odbornosti

Personální a síťová stabilita (Institucionální nástroje)

Reaguje na Slabou stránku W2 (Nedostatečná pokrytost terénní prací a expertízou) a W4 (Koncepční ustrnutí v TLK) zajištěním stabilního a kapacitně posíleného základu pro rozšířenou agendu NKD. To zahrnuje stabilizaci a rozvoj odbornosti v rámci RP a zajištění finanční jistoty prostřednictvím udržitelného modelu financování a projektové činnosti, čímž se eliminuje Hrozba T4. Klíčové je také vytvoření a udržení funkční sítě dobrovolníků a partnerů, která je nezbytná pro rozšíření terénního dosahu a budování interní expertízy.

Cílem je stabilizace a odborný rozvoj kapacit RP.

II. Systematická identifikace a participativní dokumentace

Rozšíření metodiky, zefektivnění inventarizace a evidence ve spolupráci s nositeli (Metodické nástroje)

Tento pilíř se zaměřuje na zefektivnění stávajících dokumentačních postupů a na zavedení nových

metodik pro komplexní inventarizaci NKD. Klíčové je aktivní zapojení nositelů, komunit a dobrovolníků do celého procesu identifikace, sběru dat a tvorby soupisů. Cílem tohoto pilíře je překonat Hrozby T3 (Zánik projevů) a T1 (Ustrnutí v dokumentaci) a zároveň řešit Slabou stránku W4 (Koncepční ustrnutí v TLK). Využívá Příležitosti O2 a O3 k rozšíření definice NKD za rámec tradiční lidové kultury a k dokumentaci ohrožených projevů. Pro kompenzaci W5 (Nízká motivace komunit) a W2 (Nedostatečná pokrytost terénní prací) se dokumentace transformuje na participativní proces.

Cílem je vytvořit efektivní, systematickou evidenci, kde nositelé vystupují jako spolutvůrci dokumentace a experti na vlastní dědictví.

III. Vitalizace dědictví a prezentace

Uchování, šíření a aktivní předávání (Metodické nástroje)

Tento pilíř je zaměřen na oživení a aktivní prezentaci NKD, čímž aktivně eliminuje Klíčovou hrozbu T1 (Ustrnutí v dokumentaci) a T2 (Pokles povědomí). Důraz je kladen na aktivní zapojení Mistrů TLK do přímého předávání dovedností a využití Silných stránek S1 a S6. Pro efektivní oslovení veřejnosti, zejména mladé generace, je nutné řešit Slabou stránku W3 (Nízká digitální

viditelnost) skrze zajištění cílené a efektivní propagace činnosti RP a NKD. Prezentace NKD probíhá také v rámci celé regionální sítě, kde je NKD popularizováno prostřednictvím muzejní sítě kraje, čímž se zvyšuje povědomí a motivace komunit (W5).

Cílem je přinést poznání a pochopení široce pojatého NKD jako živého, dynamického prostoru, a to prostřednictvím moderních a participativních prezentačních metod, které zvyšují zájem komunit.

IV. Rozšíření partnerství a mezigenerační vzdělávání

Spolupráce se vzdělávacím systémem a komunitami (Metodické nástroje)

Pilíř řeší Slabou stránku W1 (Nedostatečná mezioborová spolupráce) a W2 (Nedostatečnou pokrytost expertízou) formalizací vztahů a strategickým předáváním hodnot NKD. Cílem je zintenzivnění formální spolupráce se vzdělávací sférou, které zajistí systémové předávání hodnot NKD dětem a mladým lidem. Dále je klíčové efektivní využívání potenciálu regionálních partnerů k podpoře širší odborné a regionální spolupráce.

Cílem je systematicky vtahovat do péče a předávání hodnot školní instituce, komunity a odborníky z různých oborů.

V. Ekonomická udržitelnost a regionální přínosy

Financování, grantové řízení a odpovědné využití dědictví (Ekonomické nástroje)

Pilíř se primárně zaměřuje na strategické využití NKD jako zdroje pro regionální ekonomickou udržitelnost a lokální rozvoj, nikoli na přímý zisk RP. Zajišťuje udržitelné financování RP cílenou podporou kraje a diverzifikací zdrojů. Klíčový je však cíl, aby se NKD stalo aktivním zdrojem regionální ekonomické udržitelnosti komunit. Tento mechanismus je přímou motivací pro nositele a komunity (řeší W5). Pilíř je doplněn o optimalizaci regionálních nástrojů pro podporu lokálního rozvoje a metodickou podporu pro etické využívání dědictví, čímž se eliminuje Hrozba T6.

Tento rámec umožňuje cílené a komplexní řešení výzev a zajišťuje, že veškerá činnost směřuje k podpoře NKD jako živé a vyvíjející se součástí kultury.

Foto: Tramping. Archiv Muzeum Jílové u Prahy.

4 PODROBNĚJŠÍ POPIS OBLASTÍ STRATEGIE, CÍLŮ A OPATŘENÍ

Strategický rámec je rozdělen do pěti klíčových pilířů, které vycházejí z identifikovaných potřeb a Koncepčních nástrojů: I. posílení institucionálního zázemí a odbornosti; II. systematická identifikace a participativní dokumentace; III. vitalizace dědictví a prezentace; IV. rozšíření partnerství a mezigenerační vzdělávání a V. ekonomická udržitelnost a regionální přínosy, přičemž cíle jsou formulovány tak, aby byly měřitelné a vedly k transformaci péče o NKD na dynamický, participativní a udržitelný proces.

I. Posílení institucionálního zázemí a odbornosti

Personální a síťová stabilita (Institucionální nástroje).

Reaguje na Slabou stránku W2 (Nedostatečná pokrytost terénní prací a expertízou) a W4 (Koncepční ustrnutí v TLK) zajištěním stabilního a kapacitně posíleného základu pro rozšířenou agendu NKD. To zahrnuje stabilizaci a rozvoj odbornosti v rámci RP a zajištění finanční jistoty prostřednictvím udržitelného modelu financování a projektové činnosti, čímž se eliminuje Hrozba T4. Klíčové je také vytvoření a udržení funkční sítě dobrovolníků a partnerů, která je nezbytná pro rozšíření terénního dosahu a budování interní expertízy.

Cílem je stabilizace a odborný rozvoj kapacit RP.

Strategický cíl	Realizátor/Partner	Konkrétní aktivity (vazba na SWOT a Nástroje)
1.1. Rozvoj odbornosti RP v širším NKD.	RP/ NÚLK, ORNK, NIK	A1.1. Pravidelné zapojení do externích školení a seminářů (NÚLK/MK/NIK) zaměřených na metody péče o NKD (řeší W2 a W4).
1.2. Zajištění vícezdrojového modelu financování RP.	RP/ HMP	A1.2. Zpracování a předkládání vlastních projektů do dotačních řízení MK, EU a dalších grantových programů (eliminace H4 a využití O5).
1.3. Vytvoření a udržení funkční sítě dokumentátorů.	RP	A1.3. Zřízení, metodické vedení a podpora sítě dobrovolných dokumentátorů NKD (řeší W2 a využívá O6).

Strategický cíl	Realizátor/Partner	Konkrétní aktivity (vazba na SWOT a Nástroje)
1.4. Systematická spolupráce s etnografy Středočeského kraje.	RP/ Krajská muzea	A1.4. Organizace koordinačních setkání etnografů krajských muzeí (min. 1x ročně) pro sdílení dat a koordinaci výzkumu (využívá O1 a řeší W2).
1.5. Přizpůsobení interních procesů rozšířené agendě.	RP/ HMP	A1.5. Interní úprava spisové a digitální evidence RP pro efektivní správu statků spadajících pod širší definici NKD (řeší W4).

II. Pilíř: Systematická identifikace a dokumentace

Rozšíření metodiky, zefektivnění inventarizace a evidence ve spolupráci s nositeli (Metodické nástroje).

Tento pilíř se zaměřuje na zefektivnění stávajících dokumentačních postupů a na zavedení nových metodik pro komplexní inventarizaci NKD. Klíčové je aktivní zapojení nositelů, komunit a dobrovolníků do celého procesu identifikace, sběru dat a tvorby soupisů. Cílem tohoto pilíře je překonat Hrozby T3 (Zánik projevů) a T1 (Ustrnutí v dokumentaci) a zároveň řešit Slabou stránku W4 (Koncepční ustrnutí v TLK). Využívá Příležitosti O2 a O3 k rozšíření definice NKD za rámec tradiční lidové kultury a k dokumentaci ohrožených projevů. Pro kompenzaci W5 (Nízká motivace komunit) a W2 (Nedostatečná pokrytost terénní prací) se dokumentace transformuje na participativní proces.

Cílem je vytvořit efektivní, systematickou evidenci, kde nositelé vystupují jako spolutvůrci dokumentace a experti na vlastní dědictví.

Strategický cíl	Realizátor/Partner	Konkrétní aktivity (vazba na SWOT a Nástroje)
2.1. Zavedena systematická síť pro cílenou lokální identifikaci jevů.	RP/ Obecní úřady, knihovny	A2.1. Navázání spolupráce s obecními kronikáři, regionálními spolky a knihovnami pro sběr lokálních podnětů (řeší W2 a W5).
2.2. Zajištěna prioritní dokumentace ohrožených jevů a řemesel.	RP/ etnografové v dalších muzeích	A2.2. Provádění cílené dokumentace bezprostředně ohrožených statků, ale rovněž také projevů v rámci širokého pojetí NKD (řeší H3 a využívá O3).
2.3. Rozšíření Seznamu statků dle nové metodiky.	RP/ KUL	A2.3. Aktualizace definice NKD v krajských dokumentech a otevření Seznamu pro projevy spadající pod širší definici NKD (využívá S2 a O2).
2.4. Zajištění zpětného zpřístupňování dokumentace komunitám.	RP/ muzea v kraji	A2.4. Tvorba a využívání digitálních nástrojů pro aktivní vrácení výsledků dokumentace zpět komunitám (řeší W5 a H1).
2.5. Koordinace dokumentace s celostátními aktivitami.	RP/ NÚLK	A2.5. Účast na celostátních koordinačních setkáních a sdílení metodik s ostatními regionálními pracovišti a NÚLK (využívá O7 a O1).

III. Pilíř: Vitalizace dědictví a prezentace

Uchování, šíření a aktivní předávání (Metodické nástroje).

Tento pilíř je zaměřen na oživení a aktivní prezentaci NKD, čímž aktivně eliminuje Klíčovou hrozbu T1 (Ustrnutí v dokumentaci) a T2 (Pokles povědomí). Důraz je kladen na aktivní zapojení Mistrů TLK do přímého předávání dovedností a využití Silných stránek S1 a S6. Pro efektivní oslovení veřejnosti, zejména mladé generace, je nutné řešit Slabou stránku W3 (Nízká digitální viditelnost) skrze zajištění cílené a efektivní propagace činnosti RP a NKD. Prezentace NKD probíhá také v rámci celé regionální sítě, kde je NKD popularizováno prostřednictvím muzejní sítě kraje, čímž se zvyšuje povědomí a motivace komunit (W5).

Cílem je přinést poznání a pochopení široce pojatého NKD jako živého, dynamického prostoru, a to prostřednictvím moderních a participativních prezentačních metod, které zvyšují zájem komunit.

Strategický cíl	Realizátor/Partner	Konkrétní aktivity (vazba na SWOT a Nástroje)
3.1. Aktivní zapojení Mistrů TLK do přímého předávání dovedností.	RP/ HMP (Skanzen), Krajská muzea	A3.1. Systematické organizování demonstračních akcí, workshopů a národopisných pořadů s aktivní účastí Mistrů TLK (využívá S1 a O4).
3.2. NKD je popularizováno prostřednictvím muzejní sítě kraje.	Krajská muzea/ RP	A3.2. Realizace moderních výstav a popularizačních publikací využívajících S4 (Bohaté sbírkové fondy) a zaměřených na širší NKD regionu (eliminace H2).

Strategický cíl	Realizátor/Partner	Konkrétní aktivity (vazba na SWOT a Nástroje)
3.3. Zajištěna cílená a efektivní propagace činnosti RP a NKD.	RP/ KUL	A3.3. Pravidelná komunikace činnosti RP na sociálních sítích, případně na jiných platformách, komunikace s pracovníky Krajského úřadu o významu a pojetí NKD (řeší W3).
3.4. Využití (krajských) akcí pro prezentaci NKD.	RP/ KUL	A3.4. Integrace prezentace NKD a řemesel do zavedených akcí Kraje (např. Dny lidové architektury – S6) (eliminace H2).
3.5. Expozice a akce představující šíří NKD.	RP/ Krajská muzea/ města a obce	A3.5. Podíl na organizacích putovních výstav a tematických akcí, které prezentují širokou oblast kulturních projevů a poukazují tak na obsáhlost NKD (řeší W4 a H2, využívá O3).

IV. Pilíř: Rozšíření partnerství a mezigenerační vzdělávání

Spolupráce se vzdělávacím systémem a komunitami (Metodické nástroje).

Pilíř řeší Slabou stránku W1 (Nedostatečná mezioborová spolupráce) a W2 (Nedostatečnou pokrytost expertízou) formalizací vztahů a strategickým předáváním hodnot NKD. Cílem je zintenzivnění formální spolupráce se vzdělávací sférou, které zajistí systémové předávání hodnot NKD dětem a mladým lidem. Dále je klíčové efektivní využívání potenciálu regionálních partnerů k podpoře širší odborné a regionální spolupráce.

Cílem je systematicky vtahovat do péče a předávání hodnot školní instituce, komunity a odborníky z různých oborů.

Strategický cíl	Realizátor/Partner	Konkrétní aktivity (Vazba na SWOT a Nástroje)
4.1. Zintenzivnění formální spolupráce se vzdělávací sférou.	RP/ VŠ	A4.1. Navázání formálních partnerských dohod s VŠ pro získání expertní podpory a zapojení studentů do terénu (řeší W1 a W2).
4.2. Systémové předávání hodnot NKD dětem a mladým lidem.	RP/ Krajská muzea, školy v kraji	A4.2. Rozšiřování lektorských programů v muzeích i na školách a propojování s Mistry TLK (využívá S5 a řeší W5), nabídka a informování školám o využití projektů souvisejících s NKD.
4.3. Efektivní využívání potenciálu regionálních partnerů.	RP/ SCCR	A4.3. Pravidelné zapojení Středočeské centrály cestovního ruchu (SCCR) k propojování NKD s rozvojovými a kulturními programy (využívá O1).
4.4. Zapojení odborníků mimo etnografii do péče o NKD.	RP/ Krajský archiv, VŠ, AV ČR, NIK	A4.4. Organizace mezioborových workshopů a aktivní oslovování sociologických a kulturně-antropologických odborníků pro výzkum širšího NKD (řeší W1 a W2).
4.5. Vzdělávání komunitních lídrů v širokém pojetí NKD.	RP/ KUL	A4.5. Realizace cílených seminářů pro zástupce samospráv a neziskových organizací zaměřených na to, co všechno je NKD (mimo TLK) (řeší W4 a W5).

V. Pilíř: Ekonomická udržitelnost a regionální přínosy

Financování, grantové řízení a odpovědné využití dědictví (Ekonomické nástroje).

Pilíř se primárně zaměřuje na strategické využití NKD jako zdroje pro regionální ekonomickou udržitelnost a lokální rozvoj, nikoli na přímý zisk RP. Zajišťuje udržitelné financování RP cílenou podporou kraje a diverzifikací zdrojů. Klíčový je však cíl, aby se NKD stalo aktivním zdrojem regionální ekonomické udržitelnosti komunit. Tento mechanismus je přímou motivací pro nositele a komunity (řeší W5). Pilíř je doplněn o optimalizaci regionálních nástrojů pro podporu lokálního rozvoje a metodickou podporu pro etické využívání dědictví, čímž se eliminuje Hrozba T6.

Tento rámec umožňuje cílené a komplexní řešení výzev a zajišťuje, že veškerá činnost směřuje k podpoře NKD jako živé a vyvíjející se součásti kultury.

Strategický cíl	Realizátor/Partner	Konkrétní aktivity (Vazba na SWOT a Nástroje)
5.1. Udržitelné financování RP je zajištěno stabilním úvazkem a diverzifikací finančních zdrojů.	RP/ HMP	A5.1. Systematické vyhledávání a využívání dotačních zdrojů mimo rozpočet Kraje, včetně privátních zdrojů a fondů (řeší H4).
5.2. NKD se stává základem pro lokální produkci a rozvoj.	RP/ SCCR	A5.2. Metodické propojování nositelů a řemeslníků s SCCR za účelem využití jejich potenciálu pro lokální ekonomiku a turismus (řeší W5 a využívá O1).

Strategický cíl	Realizátor/Partner	Konkrétní aktivity (Vazba na SWOT a Nástroje)
5.3. Prevence komercializace a zneužití dědictví.	RP/ SCCR, KUL	A5.3. Tvorba a šíření metodických doporučení pro SCCR a KUL a místní samosprávy, jak eticky využívat NKD v turismu a regionálním marketingu (řeší H6).
5.4. Využití potenciálu NKD pro kulturní turismus.	SCCR /RP	A5.4. Spolupráce s SCCR na tvorbě udržitelných turistických produktů (tematické stezky, kalendáře akcí) založených na statcích NKD (využívá O1).
5.5. Zvýšení povědomí o ekonomickém potenciálu NKD.	RP/ KUL	A5.5. Osvětová činnost pro krajské a místní samosprávy o tom, jak NKD slouží jako zdroj pro rozvoj regionu a investiční charakter péče (řeší H4 a nepřímo W5).

Foto: Svatojánská muzejní noc. Archiv Regionální muzeum Mělník, 2025.

5 PRAVIDLA IMPLEMENTACE KONCEPCE PÉČE O NEMATERIÁLNÍ KULTURNÍ DĚDICTVÍ STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Závěrečná kapitola stanovuje procesní a kontrolní rámec nezbytný pro efektivní transformaci strategických vizí do konkrétních opatření. Implementační model je založen na principu víceúrovňového řízení a klíčovým realizačním nástrojem je periodický Akční plán. Systém je doplněn o mechanismy monitoringu a vyhodnocování ve třífázovém cyklu, což zajišťuje vysokou míru adaptability strategie na vývoj v terénu a přislubuje měření reálných dopadů koncepční péče o nematelné kulturní dědictví.

5.1 Úvod a principy implementace

Implementační pravidla definují procesní rámec a jsou nedílnou součástí Koncepce péče o nemateriální kulturní dědictví Středočeského kraje. Stanovují mechanismy, jimiž jsou strategické vize transformovány do konkrétních opatření s měřitelnými dopady.

Úspěšná realizace Koncepce je založena na následujících principech:

- Úzká institucionální kooperace: Systematická spolupráce mezi RP a KUL. Tato vertikální vazba zajišťuje soulad mezi odbornou expertízou, metodickým vedením a strategickým rozhodováním zřizovatele.
- Aktivní zapojení expertní a partnerské sítě: kooperace s krajskými muzei, nositeli tradic a dalšími relevantními aktéry, včetně Středočeské centrály cestovního ruchu (SCCR). Cílem je vytvoření funkčního ekosystému, který propojuje odborný výzkum s udržitelným cestovním ruchem a regionálním rozvojem, jak je definováno v rozvojových pilířích III., IV. a V.

- Korelace s personálními a provozními kapacitami RP: aplikace metodiky SMART při tvorbě Akčního plánu. To zaručuje, že definované úkoly jsou specifické, měřitelné, akceptovatelné, realistické a časově vymezené. Nezbytnou podmínkou je přímé ukotvení těchto aktivit v personálním plánu a rozpočtovém rámci RP, což predikuje jejich dlouhodobou udržitelnost.

Proces implementace vychází z osvědčených principů strategického řízení a reflektuje specifické odborné a logistické kapacity RP jakožto klíčového výkonného orgánu této Koncepce.

5.2 Aktéři implementace

1. Koordinátor naplňování Koncepce (Pracovník RP)

Role: Výkonný a operativní garant procesu implementace. Působí jako komunikační spojovník mezi odbornou praxí a administrativním řízením.

Odpovědnost: Odpovídá za metodickou integritu naplňování Koncepce. Zajišťuje kontinuální sběr dat, monitoring indikátorů a přípravu podkladů pro Akční plány.

Je přímo odpovědný za informační tok směrem k vedení HMP a pracovníkům KUL.

Klíčové úkoly: Operativní řízení priorit Akčního plánu, organizační zajištění jednání Pracovní skupiny, zpracování výročních hodnotících zpráv a správa sítě kontaktů v terénu.

Obsazení: Odborný pracovník RP při HMP.

2. Pracovní skupina pro NKD (koordinační a výkonný orgán)

Role: Slouží jako koordinační a výkonný orgán pro naplňování Koncepce dle Akčního plánu, platforma pro horizontální i vertikální propojování aktérů v regionu a validaci výstupů z terénu.

Odpovědnost: Pracovní skupina pro NKD je koncipována jako koordinační a výkonný orgán pro strategickou implementaci Koncepce a jejího Akčního plánu. Členové této skupiny představují klíčové vztyčné body v regionálním ekosystému NKD. Jejich primární funkcí je efektivní mediační činnost a sběr dat z terénu, čímž zajišťují jak vertikální (směrem k RP), tak i horizontální (mezi institucemi) tok informací. Zajišťují tak validní reflexi aktuálních potřeb dané oblasti a komunit. Skupina se schází v dle potřeby v průběhu roku, minimálně však

jednou za rok s mandátem poskytovat analytické vstupy a formulovat konkrétní, praktická doporučení pro úpravu Akčního plánu. Tím je zabezpečena operativní relevantnost a adaptabilita Koncepce v reakci na dynamický vývoj NKD v praxi.

Složení: pracovník RP, ředitel HMP, vybraní etnografové krajských muzeí, zástupci Středočeské centrály cestovního ruchu (SCCR) a zástupci nositelů (např. držitelé titulu Mistr tradiční rukodělné výroby).

3. Rada Středočeského kraje (Řídící skupina)

Role: Je garantem Koncepce a hraje roli řídicí skupiny, schvalovací a kontrolní úřad, který dává Koncepti politickou váhu.

Odpovědnost: Disponuje pravomocí schvalovat strategické směřování Koncepce a finální podobu Akčních plánů. Její role spočívá v zajištění systémové a legislativní stability celého procesu. Posuzuje soulad implementace s prioritami kraje, jako je podpora lokální identity, rozvoj jednotlivých regionů a ochrana kulturních hodnot. Skupina rovněž projednává souhrnná vyhodnocení, čímž poskytuje nezbytnou zpětnou vazbu pro budoucí směřování krajské kulturní politiky.

Obsazení: Vedoucí Odboru kultury a památkové péče Středočeského kraje (KUL) a zástupci dalších zainteresovaných odborů (např. regionální rozvoj).

5.3 Proces implementace Koncepce: Akční plán

Akční plán je klíčový nástroj pro realizaci Koncepce v průběhu jednotlivých let. Definuje konkrétní aktivity, projekty na roční (případně dvouleté) období. Koncepce je realizována Akčním plánem, jehož tvorba je klíčovým principem strategického řízení.

Akční plán představuje klíčový realizační nástroj Koncepce, který proměňuje strategické vize do konkrétních projektů a aktivit v jednoletých či dvouletých cyklech. Jeho tvorba a pravidelná aktualizace jsou základním principem dynamického a efektivního řízení péče o NKD.

Postup tvorby Akčního plánu (1–2 roky):

a. Sběr a projednání podnětů

Sběr dat vychází z terénní činnosti pracovníka RP, podnětů z kronikářské sítě, muzejních institucí a od

strategických partnerů (např. SCCR). Zahrnuje prioritní aktivity z Pilířů II., III. a IV.

Odpovědnost: pracovník RP.

b. Rozpracování a prioritizace aktivit

Pracovník RP předkládá soubor podnětů Pracovní skupině pro NKD. Ta navrhuje, připomínkuje a pomáhá s odbornou prioritizací a rozpracovává podněty do konkrétních úkolů s vymezením časového rámce a odhadem případných potřeb či nákladů.

Odpovědnost: Pracovní skupina pro NKD.

c. Schválení Akčního plánu

Definitivní návrh Akčního plánu je skrze pověřeného pracovníka předložen pracovníkům Rady Středočeského kraje, která mu svým schválením dodává oficiální mandát k realizaci.

Odpovědnost: Rada Středočeského kraje.

Monitoring a Vyhodnocování naplňování Koncepce

System pravidelného vyhodnocování zajišťuje adaptabilitu Koncepce a umožňuje včasnou reakci na

vnější změny či případné překážky v realizaci. Vyhodnocování probíhá ve třech hlavních úrovních:

Průběžné hodnocení (Koordinátor RP)

- **Frekvence:** 2x ročně.
- **Zaměření:** Kontrola plnění aktivit a definovaných v Konceptu a kontrola jednotlivých aktivit, uvedených v Akčním plánu.
- **Výstupy:** Průběžné zprávy pro ředitele HMP (půlročně) a vedoucího či stanoveného zástupce KUL (ročně).

Širší hodnocení (Pracovní skupina)

- **Frekvence:** min. 1 x ročně.
- **Zaměření:** Hodnocení dosažení měřitelných cílů (metrik) stanovených v Pilířích I.–V. a identifikace překážek.
- **Výstupy:** Zpráva o plnění Konceptu pro Radu Středočeského kraje a případné podklady pro tvorbu Akčního plánu na další období.

Závěrečné hodnocení (Rada Kraje)

- **Frekvence:** Po uplynutí období Konceptu (2030).
- **Zaměření:** Zhodnocení dopadu Konceptu a dosažení strategických cílů s doporučením pro budoucí strategické směřování.

5.4 Konkrétní aktivity k vyhodnocování

Pravidelné vyhodnocování slouží k ověření účinnosti zvolených postupů a umožňuje včasnou úpravu priorit podle aktuálního vývoje v kraji.

A. Průběžné hodnocení – Úroveň naplňování úkolů (půlroční)

Toto hodnocení se zaměřuje na věcné plnění konkrétních úkolů stanovených pro dané půlroční období.

1. Sběr podkladů: Pracovník RP shromažďuje údaje o provedených činnostech (např. o uskutečněných seminářích, zpracovaných dokumentacích či podaných žádostech o podporu).

2. Posouzení stavu plnění: U každého bodu Akčního plánu se uvede, v jaké části realizace se nachází a stanovit stupeň jeho rozpracovanosti. V případě nesplnění úkolu je nezbytné uvést konkrétní důvody (např. personální či organizační překážky)

3. Využití výsledků: Vyhodnocení se provádí půlročně a tvoří základní východisko pro sestavení komplexnější a oficiální Zprávy o výsledcích.

B. Zpráva o výsledcích – Úroveň dopadu (roční)

Tato zpráva posuzuje, zda prováděné činnosti skutečně naplňují dlouhodobé cíle péče o nematné kulturní dědictví popsané v jednotlivých pilířích.

1. Stanovení indikátorů: Měřitelné cíle (metriky), které jsou přiřazeny k jednotlivým Strategickým cílům Koncepce (např. "min. 3 dobrovolní dokumentátoři", "min. 2 akce s Mistry TLK"), slouží jako indikátory. Při prvním sběru dat je stanovena metodika jejich sběru, aby byla zajištěna kontinuita měření a srovnatelnost dat.

2. Sběr a analýza dat: Za vyhodnocování indikátorů je zodpovědný pracovník RP, který může sběrem dat pověřit členy Pracovní skupiny nebo odpovědné pracovníky Krajských muzeí.

3. Tvorba zprávy: Každý rok sestaví pracovník RP souhrnnou zprávu, která shrnuje přínosy dosavadní činnosti a navrhuje případná zlepšení v postupech péče o kulturní dědictví.

4. Schválení a distribuce: Návrh zprávy mohou připomínkovat členové Pracovní skupiny a následně ji schvaluje a přijímá Rada Středočeského kraje.

C. Závěrečné hodnocení Koncepce – Úroveň strategického přínosu (v rámci působnosti Koncepce)

Toto hodnocení představuje celkovou revizi úspěšnosti strategie po skončení jejího časového rámce (v roce 2030). Slouží k posouzení dlouhodobých přínosů pro Středočeský kraj.

1. Analýza celkového dopadu: Pracovník RP ve spolupráci s Pracovní skupinou provede souhrnné zhodnocení všech uplynulých let. Cílem je zjistit, jak se v kraji změnilo postavení a stav ochrany NKD oproti výchozímu stavu v souvislosti s potřebami dotčených skupin a komunit nositelů.

2. Vyhodnocení strategických cílů: Posuzuje se míra naplnění všech pěti pilířů Koncepce. Hodnocení vychází z dlouhodobého srovnání dat a měřitelných výsledků (indikátorů) shromažďovaných v průběhu celého období.

3. Příprava závěrečné zprávy: Pracovník RP sestaví komplexní dokument, který shrne klíčové úspěchy, pojmenuje přetrvávající výzvy a formuluje konkrétní doporučení pro směřování krajské politiky v oblasti péče o živou kulturu pro následující léta.

4. Schválení a legislativní ukotvení: Závěrečnou zprávu mohou připomínkovat členové Pracovní skupiny a následně je předložena ke schválení Radě Středočeského kraje. Tento dokument se stává hlavním

odborným podkladem pro tvorbu nové Koncepce na další období.

D. Postup při změnách a aktualizaci Koncepce

Koncepce není fixně uzavřeným dokumentem, ale lze ji případně upravovat podle měnících se potřeb kraje.

Návrh změn: Pokud Zpráva z implementace doporučí změny v Koncepci (například úpravy cílů, pilířů či implementačních pravidel) – typicky po ročním hodnocení – Pracovní skupina zahájí proces směřující k zapracování těchto změn do aktualizované verze Koncepce.

Schvalování změn: Konečný návrh na změnu či doplnění dokumentu vypracuje pověřený pracovník RP. Tento návrh je následně předložen Radě Středočeského kraje k projednání a konečnému schválení.

Foto: Tříkrálová koleda/národopisný cyklus Český rok. Archiv Skanzen – Muzeum lidových staveb v Kouřimi, 2025.

6 SEZNAM ZKRATEK

AEOM	Asociace evropských muzeí v přírodě
AV ČR	Akademie věd ČR, v. v. i.
AMG	Asociace muzeí a galerií ČR
CIOFF	Mezinárodní rada organizátorů folklorních festivalů a lidového umění
ČNS	Česká národopisná společnost, z. s.
ČR	Česká republika
ČT	Česká televize
HMP	Hornické muzeum Příbram, p. o.
ICOM	Mezinárodní rada muzeí (International Council of Museums)
IGF	Mezinárodní unie folklorních sdružení
IOV	Mezinárodní organizace pro lidové umění
KUL	Odbor kultury a památkové péče Krajského úřadu Středočeského kraje
MK	Ministerstvo kultury České republiky
NIK	Národní institut pro kulturu
NKD	Nehmotné kulturní dědictví
NPO	Národní plán obnovy
NÚLK	Národní ústav lidové kultury
ORNK	Odbor regionální a národnostní kultury Ministerstva kultury České republiky
RP	Regionální odborné pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu
SCCR	Středočeská centrála cestovního ruchu, p. o.
SKP	Státní kulturní politika
SMART	Metodika pro stanovování cílů (Specifické, Měřitelné, Akceptovatelné, Realistické, Termínované)
SWOT	Analýza silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb
TLK	Tradiční lidová kultura
UNESCO	Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation)

7 PŘÍLOHY

7.1 Příloha č. 1 – Seznam zapsaných statků ve Středočeském kraji

(2016) Spolky Vltavan Davle a Vltavan Štěchovice

Spolek Vltavan Davle byl založen v roce 1896, Vltavan Štěchovice vznikl o dva roky později, roku 1898. Činnost štěchovického a davelského spolku navázala na činnost jednoho z nejstarších spolků v českých zemích, spolku Vltavan Praha. Spolky původně sdružovaly plavce, šífaře a dělníky, kteří se zabývali dopravou stavebního materiálu a dřeva po řece, a podporovaly postižené rodiny šífařů v době nemoci nebo jejich úmrtí. Ke spolkové činnosti patřilo pořádání plesů, zábav, ale také vzdělávání formou přednášek, výletů a vycházek. Členem spolku se mohl stát každý plavec, rybář, pobřežný nebo lodník ve věku od 20 do 60 let ze Štěchovic, Davle a okolí. Z důvodu velké výstavby vodních děl na Vltavě začala klesat závislost obživy rodin na řece a měnil se tak i význam a zaměření činnosti spolku. Postupně voroplavba na Vltavě zanikla úplně. Přesto oba spolky přetrvaly a působí kontinuálně dodnes. Tak jako v začátcích jejich působení, jsou i dnes spolky významnou součástí života v obcích Davle a Štěchovice. Připomínají původní účel, za kterým byly tyto spolky založeny. Členové spolků svou činností připomínají tradiční vorařské řemeslo a uchovávají povědomí o zaniklých řemeslných technikách a technologiích, využívaných nejen ve vorařství. S životem u řeky a s říčním provozem bylo spjata mnoho dalších řemesel, například ledování, pískaření, rybaření a další.

(2021) Středočeské vodáctví

Vodáctví má v Čechách dlouholetou tradici od konce 19. století. Ve Středočeském kraji je spojeno především se splouváním řek Berounky a Sázavy. Vodáctví představuje svébytný sociokulturní fenomén blízký trampingu. Není jen prostou volnočasovou aktivitou, ale vytváří společenství lidí spojených specifickou kulturou, jejíž projevy můžeme v obecnějším slova smyslu označit za folklor – pozdravy, slang, rituály, písně apod. K vodáctví samozřejmě patří i ovládání techniky plavby a znalost táboření ve volné přírodě. Tyto znalosti a zvyklosti jsou předávány kontinuálně z generace na generaci především v osobní mezilidské komunikaci. Vodáctví vytvořilo kulturní tradici, která je autentická a stále plně živá. Existují však i rizika, která mohou tento fenomén potenciálně oslabit – např. komercializace volnočasových aktivit, nevhodné zásahy do krajiny, digitalizace životního stylu, menší zájem o kolektivní sporty.

(2025) Český tramping

Český tramping vznikl jako první masová moderní subkultura mládeže přibližně od roku 1916 do začátku 20. let 20. století především v jižním okolí Prahy, odkud se následně rozšířil celorepublikově. V průběhu 20. století se stal vícegeneračním neorganizovaným hnutím, které se postupně rozrůžňovalo a proměňovalo, aniž by ale docházelo k přerušení kontinuity. Tramping je pro jednotlivé participanty, jak způsobem pobytu v přírodě a sdružování, tak případně i životním stylem. Základními rysy trampingu jsou důraz na pobyt v přírodě (chataření, táboření, „vandrování“ bez stálých tábořišť), hravá inspirace romantickými žánry přenášejícími exotické motivy do české kultury (zejména western), důraz na neformální přátelství a identifikace participantů s trampskými tradicemi (festivity, hudební, literární a výtvarná tvorba, zvyky a „nepsaná pravidla“, návaznost na předchozí generace, amatérský sport, oděv). Vzhledem k dlouhodobému vývoji nabývá tramping na území Středočeského kraje různých souvisejících forem. Z prvorepublikové tradice vycházejí zejména chatové osady, které vznikaly přibližně do 50. let 20. století a které představují svébytné komunity s vlastními zvyky a vědomím kontinuity. Termín „trampská osada“ nicméně může označovat i skupinu trampů bez vazby na chatovou oblast a hlásit se k trampingu je možné i bez příslušnosti k osadě. Kromě zmíněné chatové tradice je proto tramping v přírodě provozován i volněji, zejména v podobě vandru nebo setkání (potlachů) na občasné využívaných volně přístupných lokalitách. Některé z těchto volně přístupných lokalit a nocovišť mají přitom rovněž doloženou kontinuitu využívání už od 1. poloviny 20. století. Mimo volnou přírodu dochází k setkávání trampů zejména ku příležitosti kulturních akcí (např. hudební vystoupení, setkání výtvarníků a autorů), které mohou probíhat i ve městech.

7.2 Příloha č. 2 – Držitelé titulu „Mistr tradiční rukodělné výroby Středočeského kraje“

2013 – Jiří Rücker – umělecké řezbářství
2014 – Miluše Šimová – výroba vizovického pečiva
2015 – Ján Chvalník – betlémářství
2016 – Marie Antonie Filipová – výroba krohů a krojových součástek
2016 – Petr Král – pletení z proutí
2017 – Zdeněk Grausam – kovářství
2019 – Petr Oláh – košíkářství, pletení z proutí
2020 – Antonín Švec – výroba figurek z chlebového těsta
2020 – František Mikyška – sekernictví
2020 – Milan Exner – keramika
2021 – David Tůma – řezba do paroží a kosti
2021 – Iveta Dandová – pletení z orobince
2022 – Zuzana Tilajcsiková – košíkářství, pletení z proutí
2022 – Václav Jiruš – košíkářství, pletení z proutí
2022 – Aleš Nový – bednářství
2023 – Oldřich Čech – betlémářství
2023 – Tomáš Kozel – kovářství
2023 – Karel a Eva Urbanovi – výroba skleněných figurek
2024 – Milan Hošek – dřevořezba
2025 – Renáta Němečková – pletení ošatek ze slámy

7.3 Příloha č. 3 – Seznam příspěvkových organizací Středočeského kraje – oblast kultury

České muzeum stříbra, příspěvková organizace

tel: 327512159
web: <http://www.cms-kh.cz>
email: info@cms-kh.cz
sídlo: Barborská 28/9, 284 01, Kutná Hora

Galerie Středočeského kraje, příspěvková organizace

tel: +420 327 511 135
web: <http://www.gask.cz>
email: asistentka@gask.cz
sídlo: Barborská 51–53, 284 01, Kutná Hora

Hornické muzeum Příbram

tel: +420 318 626 307
web: <http://www.muzeum-pribram.cz>
email: info@muzeum-pribram.cz
sídlo: Náměstí Hynka Kličky 293, 261 01, Příbram

Muzeum Českého krasu

tel: 311624101
web: <http://www.muzeum-beroun.cz>
email: podatelna@muzeum-beroun.cz
sídlo: Husovo nám. 87, 266 01, Beroun

Muzeum Mladoboleslavska

tel: 326325616
web: <http://www.muzeummb.cz>
email: info@muzeummb.cz
sídlo: Staroměstské náměstí 1, 293 01, Ml. Boleslav

Muzeum Podblanicka, příspěvková organizace

tel: 317842927
web: <http://www.muzeumpodblanicka.cz>
email: reditel@muzeumpodblanicka.cz
sídlo: Zámek 1, 258 01, Vlašim

Muzeum T.G.M. Rakovník

tel: 313516230
web: <http://www.muzeumtgm.cz>
email: rakovnik@muzeumtgm.cz
sídlo: Vysoká 95, 269 01, Rakovník

Oblastní muzeum Praha – východ, příspěvková organizace

tel: 737283305
web: <http://www.muzeumbrandys.cz>
email: vlastislav.janik@ompv.cz
sídlo: Masarykovo náměstí 97, 250 01, Brandýs nad Labem

Památník Antonína Dvořáka ve Vysoké u Příbrami

tel: 318618115
web: <http://www.antonindvorak.cz>
email: pamatnik@antonindvorak.cz
sídlo: Vysoká u Příbrami 69, 262 42, Rožmitál pod Třemšínem

Památník Karla Čapka ve Staré Huti u Dobříše

tel: 318522265
web: <http://www.capek-strz.cz>
email: pamatnik@capek-strz.cz
sídlo: Stará Huť 125, 262 02, Stará Huť

Polabské muzeum, příspěvková organizace

tel: 325612640
web: <http://www.polabskemuzeum.cz>
email: info@polabskemuzeum.cz
sídlo: Na Dláždění 68/25, 290 01, Poděbrady

Rabasova galerie Rakovník, příspěvková organizace

tel: 313513953
web: <http://www.rabasgallery.cz>
email: rabasova.galerie@tiscali.cz
sídlo: Vysoká 232, 269 01, Rakovník

Regionální muzeum Mělník, příspěvková organizace

tel: 315630922
web: <http://www.muzeum-melnik.cz>
email: muzeum@muzeum-melnik.cz
sídlo: Náměstí Míru 54, 276 01, Mělník

Regionální muzeum v Jílovém u Prahy, příspěvková organizace

tel: 241950791
web: <http://www.muzeumjilove.cz>
email: info@muzeumjilove.cz
sídlo: Masarykovo náměstí 16, 254 01, Jílové u Prahy

Regionální muzeum v Kolíně, příspěvková organizace

tel: 321722988
web: <http://www.muzeumkolin.cz>
email: info@muzeumkolin.cz
sídlo: Karlovo náměstí 8, 280 02, Kolín

Foto: účastnice Skoku přes kůži, Příbram. Terezie Řánková, 2025.

Regionální odborné pracoviště pro péči o tradiční lidovou kulturu
Středočeského kraje
Hornické muzeum Příbram, p. o.
Třemošenská 293,
261 01 Příbram VI – Březové Hory

2026